

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jakub Hlaváček

Efektivita ochrany ptáků v ČR ve světle směrnice č. 2009/147/ES

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Efektivita ochrany ptáků ČR ve světle směrnice č. 2009/147/ES* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 23. března 2017

.....

Jakub Hlaváček

„Míra péče o ptactvo je měřítkem kulturní vyspělosti národa.“

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl vřele poděkovat své vedoucí práce JUDr. Veronice Tomoszkové, Ph.D. za odborné vedení práce a vstřícný přístup. Stejně tak všem kolegům z řad ornitologů, kteří mne ve vypracování této práce podpořili ať už radou, či knihou.

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce pojednává o legislativním zakotvení ochrany ptáků a přináší kritickou reflexi jeho praktického uplatňování. Práce vychází ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků a věnuje se její transpozici do českého právního řádu. Cílem práce je vyhodnotit efektivitu přijatých opatření a to, zda vyhovují smyslu a účelu směrnice o ptácích. Pomocí analytické metody a teleologického výkladu autor postupně dospívá ke čtyřem cílům, na něž směrnice o ptácích míří. V dalších částech se práce věnuje četným nedostatkům v naplňování těchto cílů. Tyto nedostatky jsou nejlépe patrné na příkladu některých ptačích oblastí, jejichž ochrana zcela selhává. Autor přichází se závěrem, že minimálně jednomu stanovenému cíli směrnice o ptácích česká praxe neodpovídá. Autor pracuje se zásadou komunitárního práva *effet utile*, kterou využívá jako prostředek k podpoření závěrů o nedostatečném vyhovění směrnici. Dále autor pojednává o jednoznačném nevyhovění směrnici tím, že Česká republika dodatečně nevyhlásila některá další území jako ptačí oblasti. Hlavním přínosem práce je formulování odpovědi na otázku, zda implementace směrnice o ptácích do českého právního řádu je dostatečná. Zda české provedení požadavků směrnice o ptácích vystihuje její podstatu, nebo zda se jedná o pouhé formální vyhovění požadavkům směrnice. Výjimečná je práce v tom smyslu, že se jedná o odborný právní text, který díky přesahu do oboru ornitologie překračuje pouhou teoretickou rovinu a nabízí pohled na reálné uplatňování legislativy na ochranu ptáků v praxi. Takovýto přesah jiným odborným textům chybí. Práce může sloužit jako podklad pro stížnost Evropské Komise ohledně nedostatečné transpozice směrnice o ptácích.

Abstract

This diploma thesis is dealing with the protection of wild birds embedded in current legislation and it critically challenges its application. The thesis is based on Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council on the Conservation of Wild Birds and its transposition into the Czech legal system. The aim of the thesis is to assess the efficiency of the measures in place, and to also assess, whether these measures comply with the purpose and objectives of the Directive on the Conservation of Wild Birds. By using an analysis and theological interpretation, the author progressively reaches four objectives that the Directive on Conservation of Wild Birds has set out. Following parts of the thesis discuss several deficiencies that occurred when fulfilling these objectives. These deficiencies are best demonstrated using the example of certain Special Protected Areas, whose protection is failing miserably. The author concludes that at least one objective of the Directive on the Conservation of Wild Birds is not followed by the Czech practice. The author uses the community law principle - *effet utile* – which is important to support the conclusion that the objectives are not met. The author also shows the major non-compliance with the Directive by presenting that the Czech Republic has not proclaimed some other areas as Special Protected Areas. The thesis mainly contributes to forming the answer to a question, whether the implementation of Directive on the Conservation of Wild Birds goes hand in hand with its objectives, or whether it is just formally meeting the Directive's requirements. The thesis is exceptional in a sense that it is a specialized legal text with an extension to ornithology and it goes beyond theoretical knowledge and provides an outlook on application of wild bird provisions in real life scenarios. This extension is unique as it cannot be found in other legal texts in this area. This thesis can also serve as grounds for submitting a complaint to European Commission, regarding the insufficient transposition of the Directive on the Conservation of Wild Birds.

Seznam zkratek

- AOPK – Agentura ochrany přírody a krajiny
- ČR – Česká republika
- ČSO – Česká společnost ornitologická
- EP – Evropský parlament
- EU – Evropská Unie
- EVL – Evropsky významná lokalita
- EX – exemplář
- IBA – Important Birds Areas
- MŽP – Ministerstvo životního prostředí
- pSCI - Proposed Sites of Community Importance
- SAC - Special Areas of Conservation
- SCI – Site of Community Importance
- SDEU – Soudní dvůr Evropské unie
- SEU – Smlouva o Evropské Unii
- SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie
- VDNM – Vodní dílo Nové Mlýny
- ZCHÚ – Zvláště chráněné území
- ZOPK – Zákon na ochranu přírody a krajiny

Obsah

Úvodem	10
1 Legislativní zakotvení ochrany ptáků.....	13
1.1 Mezinárodní úroveň.....	13
1.2 Úroveň Evropská unie.....	17
1.2.1 Akční programy a nezávazné akty	17
1.2.2 Primární právo	19
1.2.3 Sekundární právo.....	19
1.3 Význam evropského práva.....	20
2 NATURA 2000.....	21
2.1 NATURA 2000 v českém právním řádu	22
2.2 Revize směrnic na ochranu přírody.....	24
3 Směrnice o ptácích.....	25
3.1 Obsah směrnice	26
3.2 Cíl směrnice o ptácích.....	28
3.3 Effet utile směrnice o ptácích.....	29
3.4 Směrnice o ptácích v českém právním řádu.....	31
4 Ptačí oblasti	33
4.1 Základní přehled.....	33
4.2 Proces vyhlášení	34
4.3 Souhrn doporučených opatření.....	36
4.4 Příklady konkrétních ptačích oblastí a jejich problémů.....	38
5 Vyhodnocení efektivity ptačích oblastí	42
5.1 Jak efektivitu hodnotit?.....	42
5.2 Monitoring a hodnocení v rámci EU	42
5.3 Monitoring a hodnocení v rámci České republiky	44
6 Naplňuje česká právní úprava cíle směrnice o ptácích?	47
7 Závěr	50
Literatura a další zdroje	53
Přílohy	61

Úvodem

Ptáci jsou bezesporu jednou z nejdokonalejších skupin živočichů. Byli schopni osídlit všechny části naší planety, včetně těch s nejtěžšími podmínkami. Najdeme je od severního pólu k jižnímu, přes pouště i velehory, téměř všude. Přes svou mobilitu, nebo možná právě díky ní, jsou ptáci velice zranitelní. To si lidé naplno uvědomili v roce 1900, kdy byl zastřelen poslední exemplář holuba stěhovavého. Druhu, který byl svého času nejhojnějším ptačím druhem na celé Zemi a hejna o desítkách milionů kusů putovala po celé Severní Americe. Holub stěhovavý byl vyhuben pouze v důsledku lidské činnosti.

Z této i dalších zkušeností bylo zřejmé, že je nezbytné ptáky chránit. Jejich význam je nezpochybnitelný. Tvoří nezastupitelnou složku většiny ekosystémů, jsou významným bioindikátorem stavu životního prostředí a neopomenutelná je i jejich „estetická“ a symbolická hodnota. S ptáky se setkáme už v dílech starověkých filosofů a Shakespeare ve svých hrách obdivoval slavičí zpěv. Ptáci se také čteně vyskytují v dílech lidové tvořivosti. Aby se těchto hodnot dostalo i generacím budoucím, je nezbytné pro to podniknout náležité kroky a ptáky legislativně chránit. Jedním z nejsilněji znějících hlasů upozorňujících na tuto problematiku se stala kniha *Silent Spring* od Rachel Carson¹, která vyšla počátkem 60. let. Autorka varuje před pokračující neúnosnou devastací životního prostředí, která byla nejvíce patrná právě na enormním úbytku ptáků.

Ochrana ptáků je problematická v tom, že ji sami ptáci „komplikují“ svojí extrémní mobilitou. Ochrana musí být komplexní a musí přesahovat jurisdikce jednotlivých států. Typickým příkladem může být chřástal polní - druh, který je ve svém hnízdním areálu rozšířen v Evropské unii předmětem přísné ochrany. Pro chřástala jsou vyhlášovány ptačí oblasti a realizovány i další záchranné programy. Zimoviště tohoto druhu se však nachází tisíce kilometrů daleko, v jihozápadní Africe. Na tahových zastávkách na Kypru, v Libanonu, ale i v Itálii je chřástal intenzivně loven většinou sportovními střelci. Z rozmaru. Pokud budeme být sebestřísněji chránit chřástala v jeho hnízdním areálu, ale nedostane se mu žádné ochrany během cesty a na zimovišti samém, naše ochranné snahy se logicky nepotkají s úspěchem. Ochrana musí být komplexní. Druhou a neméně důležitou složkou ochrany ptáků je ochrana jejich stanovišť, jejich biotopů.

Vzhledem k mému dlouhodobému a hlubokému zájmu o ptáky a biologii obecně bylo zřejmé, že téma mé diplomové práce musí být z oblasti práva životního prostředí. Konkrétní téma bylo stanoveno po konzultaci s několika profesionálními ornitology a s vedoucí práce JUDr. Veronikou Tomozkovou, Ph.D..

¹ CARSON Rachel. *Silent Spring*. Houghton Mifflin Company, New York, 1994.

Téma ochrany přírody je v dnešních dnech často probírané a vzhledem k současné společenské situaci, která tenduje k tomu, že se příroda a její ochrana stává moderní záležitostí, se domnívám, že je pravděpodobné, že v budoucnu bude ochrana přírody „na stole“ stále častěji. Vzhledem k přetrvávajícímu poklesu některých druhů ptáků a ke stále rostoucím tlakům na životní prostředí i aktuálním environmentálním snahám a politikám Evropské unie shledávám zvolené téma za vysoce aktuální. Vhodnost jeho výběru odůvodňuji také tím, že žádná podobná práce nebyla vlastně nikdy zpracována. Všechny odborné právnické texty týkající se tzv. „naturových“ směrnic jsou na čistě teoretické bázi a praktický rozměr jim chybí. Považuji za výhodné, že práce se dá chápat do jisté míry jako mezioborová.

Pomyslným odrazovým můstkem práce je řada legislativních aktů různé právní síly v čele se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků. Dále práce vyhází z široké řady monografických zdrojů, odborných článků, ale i rozhodnutí Evropského soudního dvora. Důležitý zdroj práce představují některé nezávazné dokumenty, ať už doporučující či proklamační povahy. Veškeré použité prameny jsou, samozřejmě, uvedeny v závěrečném přehledu a citovány přímo v textu práce. Na mnoha místech práce využívám též svých vlastních zkušeností a poznatků.

Práce je členěna do 6 kapitol. První z nich přináší nezbytné teoretické minimum o legislativním zakotvení ochrany ptáků a to na více úrovních. První z nich je úroveň mezinárodní, která prostřednictvím několika významných multilaterálních smluv položila základy ochraně životního prostředí, tedy i ptáků. Druhou úrovní je ochrana poskytovaná Evropskou unií. Ta se v podstatě v prolíná celou prací, neboť to je právě akt komunitárního práva, na němž celá předkládaná diplomová práce stojí. Třetí úroveň samozřejmě představuje česká národní legislativa.

První kapitola plynule přechází do kapitoly druhé, která pojednává o evropské soustavě chráněných území Natura 2000. Tato část se zaměřuje především na problematiku ochrany dle směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, známé jako „směrnice o stanovištích“. Z této kapitoly je naopak vyčleněno pojednání o směrnici o ptácích, přestože směrnice o ptácích do Natury 2000 obsahově samozřejmě spadá. Je však natolik důležitým aktem, že jsem byl nucen věnovat ji celou jednu kapitolu.

Třetí část se ve svých podkapitolách věnuje postupně obsahu směrnice, jejímu cíli, doktríně effet utile a transpozici směrnice do českého právního řádu.

Čtvrtá kapitola pojednává o ptačích oblastech. Ty jsou speciálním institutem územní ochrany ptáků zavedeným směrnicí o ptácích. Vyhláší se na základě určitých kritérií ve všech

státech Evropské unie a společně s chráněnými územími dle směrnice o stanovištích tvoří zmíněnou soustavu Natura 2000. V České republice bylo vyhlášeno celkem 41 ptačích oblastí určených k ochraně těch druhů ptáků, které jsou z určitých důvodů považovány za vzácné a pouhá obecná ochrana by v jejich případě nebyla dostatečná. Zároveň se soustředí na ochranu biotopů těchto druhů. Reálná situace v ptačích oblastech však není příznivá. Stav některých druhů ptáků není takový, jaký vyžaduje směrnice o ptácích. Populace mnoha druhů stagnuje, nebo má klesající trend. A to i v ptačích oblastech.

Pátá kapitola přichází se souhrnným vyhodnocením efektivity ptačích oblastí. Nejprve rozebírám efektivitu ochrany v rámci celé Evropské unie a posléze se zaměřuji na situaci v České republice. Východiskem pro tuto část práce byly zejména podklady zpracované na základě výsledků různých monitorovacích programů. Způsobem sledování stavu populací ptáků se zabývají rozličné metody ornitologického výzkumu. Konkrétní postupy monitorovacích prací, ať už v terénu či jejich následné vyhodnocení, dalece přesahují rámec této práce. Nebudu se jimi tedy blíže zabývat.² Data z monitoringů tato práce využívá s presumpcí správnosti.

Poslední kapitola shrnuje dříve řečené, formuluje závěry, které z práce vzešly, a podává odpovědi na výzkumné otázky. Diplomová práce vychází ze stavu právní úpravy ke dni 31. prosince 2016.

Cílem práce je pojmout celou problematiku ochrany ptáků po teoretické stránce s nesmírně důležitým, až jedinečným přesahem do praxe, který téměř všem právním odborným textům chybí. Většina z nich se pouze omezuje na teoretickou rovinu a praktických příkladů ani učebnicová ani jiná literatura příliš neuvádí. Předkládaná diplomová práce naopak pracuje i s reálnou situací v ptačích oblastech. Ta má v četných případech k ideálu skutečně daleko, neřkuli se v nich nerealizují žádná konkrétní ochranná opatření. Dovolím si dokonce tvrdit, že v některých ptačích oblastech nebyly od jejich vyhlášení podniknuty žádné další kroky k zajištění ochrany ptáků, potažmo k efektivnímu naplnění jejich cíle. Ve své práci si tedy kladu základní výzkumné otázky: „Vyhovuje česká právní úprava ochrany ptáků směrnici o ptácích? Jedná se o skutečné vyhovění smyslu a účelu směrnice o ptácích ve světle zásady *effet utile* nebo jde o pouhé formální vyhovění požadavkům směrnice?“

² Blíže k použitým metodám monitoringu v ptačích oblastech viz. například HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I Směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2015 a literatura tam uvedená.

1 Legislativní zakotvení ochrany ptáků

Tato práce nemá za cíl taxativně vyjmenovat a popsat veškerou legislativní úpravu ochrany ptáků, ale uvedení určitého demonstrativního výčtu však považuji za důležité. Úmyslně není zmíněna například Úmluva o obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, známá pod zkratkou CITES, protože se předmětu této práce týká toliko okrajově. Naopak je poskytnut poměrně širší prostor Bonnské úmluvě, kterou považuji v jistých ohledech za přelomovou.

1.1 Mezinárodní úroveň

První legislativní akty zaměřující se na ochranu ptáků byly přijaty na území dnešní Itálie na začátku 19. století, konkrétně na Sicílii v roce 1819 a o sedm let později ve Vatikánu.³ Za zmínku také stojí, že jedna z prvních rezervací zřízených na ochranu ptáků vznikla nedaleko Prahy v obci Veltrusy určená k ochraně kolonie havranů.⁴ Cílem prvních konvencí na ochranu ptáků byly ale ekonomické a nikoliv environmentální zájmy. Smlouvy se týkaly ochrany těch druhů, které byly nějakým způsobem užitečné člověku. Především těch, které pomáhaly hubit hmyz způsobující zemědělské škody. Příkladem budiž *Konvence na ochranu ptactva pro zemědělství užitečného* z roku 1902, která se omezovala pouze na ochranu taxativně vyjmenovaných užitečných druhů a dokonce uváděla i seznam ptačích škůdců, kde byli uvedeni např. všichni dravci.⁵ Nutno podotknout, že, dle mých osobních zkušeností, tento názor v české společnosti do určité míry přetrvává do dnešních dnů.

Názorový přelom v přístupu k ochraně celého životního prostředí přinesla Stockholmská konference konaná v roce 1972, svolaná na základě rezoluce Valného shromáždění OSN ze 3. prosince 1968.⁶ Poprvé zde byla vyslovena a formulována myšlenka environmentální politiky jako univerzálního zájmu všech národů a posunula otázku ochrany životního prostředí do globální roviny.⁷ Zároveň se změnil pohled na přírodní zdroje a jejich využívání. Bylo upuštěno od dosavadního pohledu na přírodní bohatství jako neomezenou hojnost výlučně určenou pro využívání člověkem a přistoupilo se k názoru, který chápe Zemi jako „jednotný systém žijících a interagujících druhů a regenerativních biogeochemických procesů“, které mohou uspokojovat potřeby

³ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. s. 67.

⁴ DAMOHORSKÝ Milan in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 399

⁵ JANČÁŘOVÁ Ilona. *Mezinárodní smlouvy na ochranu...*, s. 72.

⁶ DAMOHORSKÝ Milan, SMOLEK Martin in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 102.

⁷ DUPUY Pierre-Marie, VIÑUALES E. Jorge. *International Environmental Law...* s. 9-10.

člověka tak dlouho, dokud on bude zachovávat pravidla systému.⁸ O významu Stockholmské konference svědčí mj. i to, že přední autoři ve svých dílech píšou o vývoji mezinárodního práva životního prostředí před Stockholmskou konferencí a po ní.⁹ Výstupem z konference byla řada dokumentů. Damohorský uvádí tři nejvýznamnější: *Závěrečnou deklaraci o životním prostředí člověka* (známá jako *Stockholmská deklarace*), *Akční plán* a *Rezoluci o institucionálních a finančních ujednáních*.¹⁰

Stockholmská deklarace definovala řadu principů. Jedním z nejzásadnějších je povýšení práva na příznivé životní prostředí na jedno ze základních lidských práv.¹¹ Přestože deklarace není právně závazným dokumentem, stala se široce uznávaným základem pro další vývoj mezinárodního práva životního prostředí.¹² Ten byl relativně bouřlivý především pak v 70. letech. Od Stockholmské konference je skutečně viditelný posun v koncepci mezinárodních aktů na ochranu životního prostředí. Smlouvy se odklonily od sledování ekonomických cílů a naopak zavádějí ochranu životního prostředí v pravém slova smyslu. Tento proces jde nejlépe demonstrovat na preambuli *Světové charty přírody* z roku 1982. Hlavní myšlenkou této charty je princip, že veškeré lidské aktivity, mající vliv na přírodu, musí být řízeny a posuzovány.¹³ V preambuli pak na první místě stojí „člověk je součástí přírody“ a dále, že „každá forma života je jedinečná a zasluhuje respekt bez ohledu na svou hodnotu pro člověka“.¹⁴

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodních ptáků (dále též „Ramsarská úmluva“) vznikla sice před Stockholmskou konferencí v roce 1971, duchem se však řadí spíše do kategorie pokonferenční. Tato úmluva jako první přichází s myšlenkou zajistit ochranu ptáků skrze ochranu jejich stanovišť.¹⁵ Předmětem je tedy ochrana mokřadů a vodních ptáků na mokřadech vázaných.¹⁶ Úmluva rozumí pojmem mokřad „území bažin, slatin, rašelinišť i území pokrytá vodou, přirozeně i uměle vytvořená, trvalá či dočasná, s vodou stojatou či tekoucí, sladkou, brakickou či slanou, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje šest metrů“.¹⁷ Tato definice se do značné míry rozchází s definicí biologickou, která za mokřad nepovažuje žádná

⁸ JANČÁŘOVÁ Ilona. *Mezinárodní ochrana životního prostředí*. Masarykova univerzita v Brně, 1992, s. 11.

⁹ Viz. např. DAMOHORSKÝ Milan, a kol. *Právo životního prostředí*, 3. vydání, kap. 5 nebo JANČÁŘOVÁ I., *Mezinárodní smlouvy na ochranu životního prostředí, vybrané otázky*, s. 15 – 26.

¹⁰ DAMOHORSKÝ Milan, SMOLEK Martin in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 102.

¹¹ DUPUY Pierre-Marie, VIÑUALES E. Jorge. *International Environmental Law...* s. 9.

¹² DAMOHORSKÝ Milan, SMOLEK Martin in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 102.

¹³ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 111.

¹⁴ HAROLD W. Wood. The United Nations World Charter for Nature: The Developing Nations' Initiative to Establish Protections for the Environment, volume 12, 1985, Issue 4 *Ecology Law Quarterly*, s. 980.

¹⁵ DUPUY Pierre-Marie, VIÑUALES E. Jorge. *International Environmental Law...* s. 173 - 174.

¹⁶ SMOLEK Martin in DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 342

¹⁷ Ramsarská úmluva, čl. 1 odst. 1.

trvale vodní stanoviště.¹⁸ V současné době má Ramsarská úmluva již 169 smluvních stran a v jejím seznamu mokřadů je vedeno na 2200 mokřadů, z toho 14 v České republice.¹⁹

Do značné míry přelomovým dokumentem, který konečně plně chápe podstatu komplexní ochrany ptáků, je *Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů* (dále jen „*Bonnská úmluva*“), která byla přijata 23. června 1979 v Bonnu. Preambule této úmluvy obsahuje mezi dalšími i toto vyjádření: „*Smluvní strany ... majíce na mysli zejména ty druhy volně žijících živočichů, které se stěhují přes hranice nebo za hranice právního dosahu státu; ...jsouce přesvědčeny o tom, že ochrana a účinné hospodaření se stěhovavými druhy volně žijících živočichů vyžadují společné akce všech států v územích, na které se vztahuje jejich jurisdikce a ve kterých takové druhy tráví kteroukoli část svého života.*“²⁰ Tyto prohlášení jsou jasným důkazem toho, že si státy plně uvědomily fakt, že jedine rukou společnou a nerozdílnou jsou s to zabezpečit efektivní ochranu (nejen) ptáků, kteří ignorují umělé hranice jednotlivých jurisdikcí. Ačkoli se Bonnská úmluva netýká výlučně ochrany ptáků, ale i ryb či savců, jsou to, dle mého názoru, právě ptáci, kteří z ní „těží“ nejvíce. Bonnská úmluva si též uvědomuje význam role nevládních organizací v ochraně přírody, díky jejichž tlaku a podpoře vlastně vznikla.²¹

Hmotným obsahem Bonnské úmluvy je především součinnost smluvních stran, tedy států a dalších subjektů, které k ní přistoupily, na poli ochrany stěhovavých živočichů. Smluvními stranami této úmluvy nejsou pouze státy, ale i Evropská unie.²² Ochrana podle Bonnské úmluvy spočívá konkrétně v podpoře a propagaci výzkumu druhů, na něž se vztahuje, v zajištění bezprostřední ochrany těchto druhů a především v uzavírání dohod a memorand směřujících k zajištění ochrany těchto druhů.²³ V dalších člancích úmluva poskytuje vcelku podrobný návod, co musí dohody podle ní uzavřené obsahovat²⁴, co by měly obsahovat²⁵ a na jaké druhy se mají vztahovat.²⁶

Příkladů takovýchto regionálních vícestranných dohod uzavřených podle Bonnské úmluvy je mnoho. Stejskal²⁷ uvádí jako nejdůležitější například:

- *Dohodu o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků* z roku 1995,
- *Memorandum o porozumění týkající se opatření k ochraně kolihy tenkozobé* z roku 1994,
- *Memorandum o porozumění týkající se opatření k ochraně rákosníka ostrícového* z roku 2003,

¹⁸ Viz. např. RYBKA Vlastik a kol. Mokřady střední Moravy. Sagittaria, Olomouc, 1996, s.

¹⁹ Viz. oficiální stránky Ramsarské úmluvy: <http://www.ramsar.org/sites-countries/ramsar-sites-around-the-world>

²⁰ Bonnská úmluva, preambule.

²¹ KUČERA J. et. al. Česká republika přistupuje k Bonnské úmluvě, *Ochrana přírody*, 1994, roč. 49, č. 5, s. 131.

²² Viz. Parties to the Convention to the conservation of migratory species of wild animals.

²³ Čl. 2 Bonnské úmluvy.

²⁴ Čl. 4 odst. 1 Bonnské úmluvy.

²⁵ Srov. např. čl. 4 odst. 4 Bonnské úmluvy.

²⁶ Čl. 4 Bonnské úmluvy.

²⁷ Vše viz. STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. s. 69.

- *Memorandum o porozumění při ochraně plameňáků a jejich přírodních stanovišť v Andách* z roku 2008
- *Memorandum o porozumění při ochraně a managementu středoevropské populace dropa velkého* z roku 2000, jehož smluvní stranou je i Česká republika.²⁸

Ve stejném roce jako Bonnská úmluva byla přijata i tzv. Bernská úmluva, aneb Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť. Tato úmluva hrála klíčovou roli při formulování evropských směrnic na ochranu přírody. Směrnice o ptácích i směrnice o stanovištích jí byly silně inspirovány, ba dokonce se Bernská úmluva dá označit za původ obou směrnic.²⁹ Smluvními stranami je většina evropských států, některé africké státy a také EU.³⁰ Na základě této úmluvy byla také vytvořena soustava chráněných území Smaragd, která je nyní na území EU realizována soustavou Natura 2000.

Neopomenutelným aktem je *Úmluva o biologické rozmanitosti* přijatá na konferenci v Riu de Janeiru v roce 1992. Smluvní strany již v preambuli vyjádřily základní ideu této úmluvy, totiž že ochrana biodiverzity je společným zájmem lidstva stejně jako zajištění trvale udržitelného rozvoje.³¹ Základem ochrany biodiverzity má být ochrana ekosystémů jako celků, tedy ochrana *in situ*.³² Základní principy, na nichž stojí Úmluva o biologické rozmanitosti, se konec konců odráží v celém právu životního prostředí.³³ Damohorský ovšem podrobuje úmluvu kritice z důvodu její abstraktnosti a formulacím typu „pokud to bude možné“, používaným ve vztahu k závazkům z úmluvy vyplývajícím, a poukazuje na její nezávažnost.³⁴

Přes veškerou mezinárodní snahu o efektivní legislativu na ochranu přírody je nutné podotknout, že „ochrana přírody se zcela zákonitě pohybuje v nice vymezené konkrétními právními, politickými, hospodářskými a sociálními podmínkami každého státu“.³⁵ Mezinárodní právo je často spíše deklarací a možnosti jeho praktické *nedobrovolné* aplikace jsou značně omezeny.

Česká republika je dnes smluvní stranou většiny významných multilaterálních mezinárodních smluv na ochranu přírody.³⁶ Na druhou stranu je potřeba zmínit, že dnešní svět je

²⁸ Tisková zpráva Ministerstva životního prostředí. *ČR se připojila k memorandu o ochraně dropa velkého ve střední Evropě* [online]. mzp.cz, 18. února 2008, [cit. 1. února 2017]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/news_tz080218drop>.

²⁹ GREGORY Jones. *The Habitats Directive. A developer's obstacle course?...* s. 2.

³⁰ KRÄMER Ludwig. *EU Environmental law. Seventh edition...* s. 182.

³¹ JANČÁŘOVÁ Ilona. *Mezinárodní smlouvy na ochranu...*, s. 87.

³² JANČÁŘOVÁ I. a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vyd. Brno MU s. 226.

³³ RODGERS P. *Christopher. The law of nature conservation...* s. 9.

³⁴ DAMOHORSKÝ Milan, SMOLEK Martin in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 106.

³⁵ PLESNÍK Jan. *Mezinárodní úmluvy v péči o přírodu a krajiny: Svět jako vůle a představa*. *Ochrana přírody*. 2003, roč. 58, č. 6, s. 161-162.

³⁶ STEJSKAL Vojtěch. *Nature Conservation and Landscape Protection in the Czech Legal System*, JEEPL 2/2007, s. 118.

značně „přeúmlován“ a většina států, včetně České republiky, není ani zdaleka schopna plnit své závazky z nich vyplývající.³⁷

1.2 Úroveň Evropská unie

1.2.1 Akční programy a nezávazné akty

Akční program je dokumentem, který stanoví a rozvíjí politiku životního prostředí EU. Je vyjádřením vůdčích myšlenek politiky životního prostředí, považují tedy za vhodné o nich pojednat na prvním místě této podkapitoly.

Akční programy jsou přijímány na časový horizont několika let. Do současnosti jich bylo přijato celkem sedm a až do přijetí Jednotného evropského aktu a začlenění ustanovení o životním prostředí do Smlouvy o EU byly akční programy hlavním a určujícím prvkem ekologické politiky Společenství. Dle Stejskala sehrály tyto dokumenty zásadní roli při utváření environmentální politiky EU.³⁸

První (1973) a Druhý (1977) akční program byly jakési vlašťovky a definovaly základní zásady a principy environmentální politiky Společenství. V Třetím akčním programu (1982) byly poprvé definovány požadavky na integraci politiky životního prostředí do ostatních politik Společenství, zejména zemědělské a dopravní. Čtvrtý akční program se týkal účinné implementace komunitárních norem na ochranu životního prostředí do národních právních řádů. Pátý akční program vycházel z principu trvale udržitelného rozvoje a zabýval se především otázkami hospodaření s přírodními zdroji.³⁹ Těchto prvním pět akčních programů bylo přijato ve formě sdělení Komise ostatním orgánům společenství a byly tedy povahy *soft law*.

Šestý akční program přijatý v roce 2002 společným rozhodnutím Evropského parlamentu (dále též „EP“) a Rady EU podle článku 192 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) byl prvním obecným akčním programem se silou *hard law*.⁴⁰ Orgány EU zde tedy prvně využily možnost přijetí akčního programu jako závazného dokumentu dle SFEU. Hlavní cíle tohoto akčního programu mohou být rozděleny do čtyř oblastí, z nichž je pro tuto práci nejpodstatnější zachování biologické rozmanitosti (biodiverzity). Program definuje řadu opatření k zajištění naplnění svých cílů. U biodiverzity jimi jsou například: vybudování a rozšíření soustavy Natura 2000; rozvoj opatření k zamezení rozšíření nepůvodních druhů; podpora výzkumu a

³⁷ PLESNÍK Jan. Mezinárodní úmluvy v péči o přírodu a krajiny: Svět jako vůle a představa. Ochrana přírody. 2003, roč. 58, č. 6, s. 161.

³⁸ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 247.

³⁹ JANS H. Jans, VEDER H.B.Hans. *European Environmental Law. After Lisbon...*, s. 339 – 341.

⁴⁰ DAMOHORSKÝ Milan in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 13.

vyhodnocování vývojových trendů ohrožených druhů nebo zamezení dalšímu znečišťování životního prostředí.⁴¹

V současné době je účinný v pořadí již Sedmý akční program pro životní prostředí přijatý v roce 2013. Podobně jako předchozí Šestý akční program má i ten Sedmý povahu *hard law*, protože byl také přijat rozhodnutím EP a Rady EU. Obsahuje devět cílů a tenduje k jejich naplnění do roku 2020. Jde například o tyto cíle: chránit, zachovávat a rozvíjet přírodní bohatství EU; maximalizovat přínos právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a zlepšit jejich provádění; zlepšit začlenění problematiky životního prostředí do ostatních politik EU. Poslední uvedený bod je koneckonců vtělen i do čl. 11 SFEU. Vomáčka a Jančářová⁴² však poukazují na to, že program se tomuto bodu věnuje pouze povrchně a vyhýbá se konkrétním řešením, jak by mělo k začlenění dojít.

Osobně považuji právě tento bod za velmi důležitý, totiž provázání environmentálních snah EU s ostatními směry její činnosti. Pokud budou například zemědělské aktivity prováděny na úkor zájmů ekologických a nikoliv ve shodě s nimi, nemohou být snahy realizované prostřednictvím politiky životního prostředí úspěšné a efektivní. Je všeobecně známo, že intenzifikace zemědělství je EU podporována tzv. Společnou zemědělskou politikou. Paradoxně ale právě intenzifikace zemědělství je hlavním důvodem dlouhodobého úbytku ptáků zemědělské krajiny. Od roku 1980 došlo v celé EU k úbytku těchto druhů ptáků o více než 50%!⁴³

Dalším důležitým nezávazným aktem EU je Strategie EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2020 přijatá ve formě sdělení Komise dne 3. května 2011. Tento dokument obsahuje šest cílů a 20 konkrétních opatření k jejich naplnění. Za všechny zmíním cíl č. 1: Zastavit zhoršování stavu všech druhů a dosáhnout významného měřitelného zlepšení jejich stavu do roku 2020, aby ve srovnání se současným stavem o 50% více druhů ptáků vykazalo bezpečný nebo zlepšený stav. Opatření k naplnění tohoto cíle je dokončení vytvoření soustavy Natura 2000 a zajištění správné péče, zajištění financování soustavy, lepší informovanost o Natuře 2000 a zlepšení prosazování právních předpisů.⁴⁴ Natura 2000 a ptačí oblast nejsou pojmem, se kterým bychom se setkávali v každodenním životě. Nezbyvá než kvitovat snahu EU o prohloubení povědomí široké veřejnosti o tomto institutu.

⁴¹ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 250.

⁴² VOMÁČKA Vojtěch, JANČÁŘOVÁ Ilona. Sedmý akční program pro životní prostředí – obr na nejistých nohách. *České právo životního prostředí*, 2015. č. 1 (37), roč. 15, s. 95.

⁴³ VOŘÍŠEK Petr a kol. Stav ptactva České republiky 2009... s. 14.

⁴⁴ Sdělení Komise. *Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2020, 3. května 2011* [online] mzp.cz [cit. 2. března 2017]. Dostupné na <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_eu_biologicka_rozmanitost/\\$FILE/OMOB-Strategie_EU_o_biodiverzite-20110623.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_eu_biologicka_rozmanitost/$FILE/OMOB-Strategie_EU_o_biodiverzite-20110623.pdf)>.

1.2.2 Primární právo

Ochrana životního prostředí je na úrovni EU zakotvena přímo v primárním právu. Základ právní úpravy nacházíme v čl. 3 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU“). Ten proklamuje udržitelný rozvoj Evropy založený „na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí“.⁴⁵ Dalším pramenem primárního práva jest ustanovení čl. 11 SFEU. Tento kodifikuje komplexní a integrovanou ochranu životního prostředí a zní takto: „Požadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje“.⁴⁶ Dle čl. 4 odst. 2 SFEU náleží oblast životního prostředí do sdílené pravomoci EU a členských států.

Problematika životního prostředí je dále rozvinuta v hlavě XX. SFEU nazvané *Životní prostředí*. Ta ve svých třech článcích (čl. 191 – 193) zavádí cíle a základní principy ochrany životního prostředí. Mezi cíle čl. 191 odst. 1 uvádí např. zachování, ochranu a zlepšování kvality životního prostředí nebo uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů.⁴⁷ Základními principy jsou pak vysoká úroveň ochrany životního prostředí, prevence, odvrácení nebezpečí u zdroje a princip znečišťovatel platí.⁴⁸ Určitým omezením těchto článků je fakt, že nejde o přímo aplikovatelná ustanovení, a tak je nezbytné jejich rozvinutí v rámci práva sekundárního. Nutno poznamenat, že SFEU neobsahovala tuto úpravu od začátku, ale naopak do ní byla vtělena až v roce 1987 prostřednictvím Jednotného evropského aktu.⁴⁹

1.2.3 Sekundární právo

Podstatnou část komunitární úpravy ochrany životního prostředí nalézáme v pramenech sekundárního práva. EU přijala řadu nařízení a směrnic, ale i rozhodnutí, stanovisek a doporučení věnujících se ochraně životního prostředí. Oblast ochrany přírody je upravena převážně směrnicemi.⁵⁰ Dvěma ústředními a nejdůležitějšími akty jsou směrnice Rady č. 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, pro niž se vžil název „Směrnice o stanovištích“ a směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků, která je pro tuto práci naprosto stěžejním aktem. Obě směrnice usilují o efektivní ochranu evropské fauny a flóry, která je možná pouze prostřednictvím ochrany přirozených stanovišť.⁵¹ Na základě těchto dvou

⁴⁵ Čl. 3 odst. 3 SEU.

⁴⁶ Čl. 11 SFEU.

⁴⁷ Čl. 191 odst. 1 SFEU.

⁴⁸ Čl. 191 odst. 2 SFEU.

⁴⁹ RODGERS P. Christopher. The law of nature conservation. Oxford press, 2013, s. 202.

⁵⁰ DAMOHORSKÝ Milan, SMOLEK Martin in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí...* s. 152.

⁵¹ HANÁK, Jakub, PRŮCHUVÁ Ivana in JANČÁŘOVÁ Ilona a kol. *Právo životního prostředí...*, s. 228.

směrnic byla vybudována celoevropská síť chráněných území s názvem Natura 2000, kterou blíže rozebírám v následující kapitole.

1.3 Význam evropského práva

Závěrem této práce si dovolím vyjádřit myšlenku, podle níž je úloha komunitárního práva v současné ochraně životního prostředí naprosto nenahraditelná. Úmluvy a další akty mezinárodního práva vesměs pouze deklarují principy a vůdčí ideje a jejich vynutitelnost schází. Mezinárodní právo je do značné míry bezzubé. Nad svrchovanými státy není žádná vyšší instance a to, zda tyto státy plní závazky z mezinárodních smluv vyplývající, je postaveno na dobrovolné bázi.

Legislativa na národní úrovni je účinná ve vztahu k soukromým subjektům. Problém nastává ve vztahu k samotným státům. Ty mohou své zákony měnit chovat se, jak uznají za vhodné. Pokud bude chybět politická vůle k určitému jednání, jen těžko se ho bude skrze národní právo dosahovat.

Zde se ukazuje být zcela klíčovým prvkem právo EU. Ta je stranou mnoha mezinárodních smluv, jejichž ustanovení dostávají díky promítnutí do komunitárního práva mnohem větší význam. Především však EU vytváří své vlastní právní předpisy, které působí na území členských států, a jejichž vynutitelnost je mnohem silnější, než u bezzubých aktů mezinárodního práva. EU je tedy na poli ochrany přírody nesmírně důležitým aktérem.

2 NATURA 2000

Směrnice o stanovištích má za cíl přispět k zajištění biodiverzity prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť a volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin na území EU.⁵² Ochrana dle směrnice o stanovištích se tedy rozpadá do dvou oblastí – (územní) ochrany stanovišť a (druhové) ochrany rostlin a živočichů (krom ptáků). Územní ochrana sestává z hledání a vyhlášení lokalit s významnými přírodními stanovišti vyjmenovanými v příloze I za Evropsky významné lokality (dále též „EVL“) a z vyhlášení lokalit významných pro výskyt cílových druhů rostlin a živočichů uvedených v příloze II za EVL. Takto vyhlášená území se – ač po určitém procesu⁵³ – stávají součástí soustavy Natura 2000 dle čl. 3 směrnice o stanovištích. Ten soustavu Natura 2000 definuje jako „*spojitou evropskou ekologickou síť zvláštních oblastí ochrany*“ určenou k naplnění cíle směrnice, čili k zachování příslušných typů stanovišť a stanovišť prioritních druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření v příznivém stavu. Velice důležitým bodem tohoto článku směrnice je i sdělení, že soustava Natura 2000 zahrne i zvláště chráněná území vyhlášená podle směrnice o ptácích.⁵⁴

Proces vyhlášení EVL je poměrně složitý a zahrnuje vytvoření návrhu jednotlivých oblastí na úrovni členských států, schválení navržených oblastí Evropskou komisí a konečně finální vyhlášení lokality jako EVL členským státem.⁵⁵ Vzhledem k závazné povaze směrnice jsou požadavky na vyhlášení území jako EVL vynutitelné soudně a Komise je dokonce oprávněna za určitých podmínek jako EVL vyhlásit i plochu, kterou členský stát nenavrhl.⁵⁶ Stejskal upozorňuje na inovativní charakter ochrany směrnice o stanovištích, který tkví v komplexnosti ochrany stanovišť včetně ochrany migrujících druhů.⁵⁷ Možná právě složitost procesu vyhlášení je důvodem, proč je směrnice o stanovištích vůbec nejhůře implementovanou směrnicí do národních právních řádů.⁵⁸

Soustava Natura 2000 představuje minimální územní ochranu přírody v EU a stojí po boku národních legislativ na ochranu přírody, avšak tyto nenahrazuje, ale vhodně doplňuje. Územní překryv EVL se stávajícími chráněnými územími členských států činí 70%.⁵⁹ Cílem Natury 2000 není vyloučení výstavby, rozvoje a investic v Naturových oblastech, ale stanovení

⁵² Čl. 2 směrnice o stanovištích.

⁵³ STEJSKAL Vojtěch in. DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání..., s. 360.

⁵⁴ Čl. 3 odst. 1 směrnice o stanovištích.

⁵⁵ KRÄMER Ludwig. *EU Environmental law. Seventh edition...* s. 189.

⁵⁶ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 284.

⁵⁷ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. s. 222.

⁵⁸ STEJSKAL Vojtěch. Plnění povinností vyplývajících ze směrnice o ptácích a ze směrnice o stanovištích. *České právo životního prostředí*. 2001, roč. 1, č. 1 (1), s. 54.

⁵⁹ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 283.

takových podmínek, při nichž tyto činnosti budou moci probíhat, a zároveň evropská biologická rozmanitost zůstane zachována.⁶⁰

2.1 NATURA 2000 v českém právním řádu

První zmínku o soustavě Natura 2000 v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZOPK“) obsahuje již §1, který její vytvoření pokládá za jeden z cílů tohoto zákona. Do českého právního řádu byla směrnice o stanovištích transponována prostřednictvím novely ZOPK zákonem č. 218/2004 Sb.⁶¹ Ten zavedl jednak zákonné vymezení pojmů do §3 odst. 1 a jednak samotnou ochranu a režim EVL do §§ 45a-d.⁶² Ustanovení §3 odst. 1 definuje pojmy jako *přírodní stanoviště*, *evropské stanoviště*, *evropsky významný druh*, již zmíněnou *EVL* a konečně i samotnou *Natura 2000*. Seznam evropských stanovišť a evropských druhů rostlin a živočichů stanovilo Ministerstvo životního prostředí prováděcí vyhláškou k §3 odst. 2 ZOPK č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000. Konkrétními biotopy, na které směrnice resp. tato vyhláška míří, jsou například vřesoviště, tuholisté křoviny, křoviny, vápenitá slatiniště, horské lesy, rašeliniště a mnoho dalších.⁶³ Z druhů, které směrnice o stanovištích resp. tato vyhláška považuje za evropsky významné, lze jmenovat například vlka (*Canis lupus*), drska většího (*Zingel zingel*) nebo některé kruhousté (*Lampetra planeri*).⁶⁴

Vyhlašování EVL soustavy Natura 2000 se rozpadá do tří fází a nalézáme jej v části čtvrté ZOPK, oddílu prvním. První fáze vyhlášení EVL je inventarizace, identifikace a návržení Národního seznamu EVL. Druhou fází je výběr navržených lokalit Komisí, jejich konzultace s členským státem a konečně třetí etapou je stanovení území vhodných k vyhlášení jako EVL. Tento postup probíhá dle kritérií stanovených v příloze III směrnice o stanovištích. Poslední, třetí fáze vyhlášení EVL je opět úkolem členského státu. Ten je povinen Komisí schválené lokality nejpozději do 6 let vyhlásit jako EVL.⁶⁵ Celý tento postup, který vyplývá z čl. 4 směrnice o stanovištích, byl transponován do českého právního řádu a to do §45a ZOPK vytvoření národního seznamu navržených EVL, do §45b předběžná ochrana EVL, která zapovídá poškozování lokalit navržených jako EVL až do dne jejich vyhlášení za EVL nebo do dne

⁶⁰ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. s. 223.

⁶¹ K euronovele i její následné „novelizaci“ blíže viz. kap. 3.4.

⁶² PRŮCHOVÁ Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny...*, s. 101.

⁶³ Viz. příloha I vyhlášky č. 166/2005 Sb. Srov. příloha I Směrnice o stanovištích.

⁶⁴ Viz. příloha II vyhlášky č. 166/2005 Sb. Srov. příloha II Směrnice o stanovištích.

⁶⁵ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 285 – 292.

rozhodnutí o tom, že jako EVL vyhlášena nebude, a v §45c je pak stanoven samotný režim ochrany EVL.

Pojem Evropsky významná lokalita je českým termínem kodifikovaným v § 3 odst. 1 písm. q) ZOPK. Do určité míry se pojem EVL rozchází s označením používaným směrnicí o stanovištích, která operuje dokonce s třemi různými termíny. Site of Community Importance (SCI) je základním pojmem a zároveň nejbližším evropským ekvivalentem české EVL. Pojem Proposed Sites of Community Importaance (pSCI) označuje v podstatě EVL ve fázi návrhu na vyhlášení za EVL a konečně Special Areas of Conservations (SAC) značí oblast, která již byla vyhlášena za EVL.⁶⁶ Nutno dát za pravdu Rothovi, který v citovaném článku považuje evropskou úpravu za zmatenou a kvituje zjednodušenou českou terminologií.

Samotný proces přípravy EVL soustavy Natura 2000 v České republice započal v roce 1999. V té době probíhala první fáze dle §45a – vytvoření národního seznamu. Tím pověřilo Ministerstvo životního prostředí (dále též „MŽP“) Agenturu ochrany přírody a krajiny (dále jen „AOPK“). Ta měla připravit podklady pro návrh oblastí soustavy. Byl to úkol tak rozsáhlý a tak odborně náročný, že AOPK byla nucena spolupracovat s dalšími subjekty - správami chráněných území, vysokými školami, ústavy akademie věd a především s odbornými nevládními organizacemi. Jeho náročnost tkvěla už jen v základním požadavku, kterým je znalost o rozšíření a početnosti jednotlivých druhů. Tyto údaje byly značně mozaikovité a mezerovité, případně i zcela chyběly. Nicméně, přes veškerou náročnost se podařilo většinu potřebných údajů nashromáždit během let 2000 až 2002.⁶⁷ Mapování lokalit s výskytem příhodných stanovišť byla akce ještě o poznání náročnější než mapování druhů. K vyhovění požadavkům směrnice o stanovištích bylo nutné zmapovat výskyt 58 typů stanovišť, a to v rámci celé republiky, aby bylo možné navrhovat jednotlivé lokality jako EVL i s údajem kolik % typu stanoviště konkrétní lokalita zaujímá a kolik % z určitého typu stanoviště bylo navrženo jako EVL. Dle určitých kritérií platí, že více než 60% je zpravidla považováno za dostatečné a méně než 20% je automaticky považováno za nedostačující. Typy stanovišť zastoupené v návrhu mezi 20 a 60% jsou předmětem diskusí mezi Komisí a členským státem.⁶⁸

Až do současnosti bylo v ČR vyhlášeno 1112 EVL, a to prostřednictvím Nařízení vlády č. 208/2012 Sb. ze dne 25. dubna 2012 o vyhlášení evropsky významných lokalit zařazených do

⁶⁶ ROTH Petr. Nejčastější omyly kolem Natury 2000 v České republice. *Ochrana přírody*, 2005, č. 10, s. 311.

⁶⁷ POKORNÝ Jiří. Příprava odborných podkladů pro soustavu NATURA 2000. *Ochrana přírody*. 2002, roč. 57, č. 7, s. 193.

⁶⁸ ROTH Petr. NATURA 2000: evropská teorie začíná získávat české obrysy. *Ochrana přírody*. 2002, roč. 57, č. 7, s. 215.

evropského seznamu, ve znění nařízení vlády č. 93/2014 Sb. Aktuální seznam lze najít na stránkách AOPK věnovaných soustavě Natura 2000.⁶⁹

O zvláště chráněných oblastech Natury 2000 vyhlášených dle směrnice o ptácích je pojednáno v následující kapitole.

2.2 Revize směrnice na ochranu přírody

Na tomto místě je vhodné uvést několik aktuálních faktů týkajících se jak směrnice o stanovištích, tak směrnice o ptácích (tzv. Naturové směrnice). EU provádí tzv. REFIT, čili revizi svých právních předpisů s cílem zjistit, zda jsou stále aktuální a vhodné k dosažení svých cílů. V případě potřeby je připravena nevyhovující akty náležitě upravit.⁷⁰ Touto revizí nedávno prošly i obě směrnice na ochranu přírody. Proces trval přes dva roky a výstup z něj v podobě podrobného popisu a odůvodnění závěrů spatřil světlo světa v prosinci minulého roku.⁷¹

Evropská Komise v součinnosti se všemi členskými státy, nevládními organizacemi, ale i s odborníky z řad široké veřejnosti dospěla k jednoznačnému závěru. Obě směrnice jsou stále plně způsobilé k dosažení stanovených cílů. A i přes jejich „pokročilý věk“ není potřeba je jakkoliv měnit. Důvodem nedokonalé praktické účinnosti Naturových směrnic je pouze jejich nedostatečná a nejednotná aplikace napříč členskými státy. Samotný text a požadavky obou směrnic jsou v pořádku.⁷²

⁶⁹ AOPK ČR. *Evropsky významné lokality v ČR: Seznam lokalit* [online]. [cit. 15. února 2017]. Dostupné na <http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=seznam&quickfilter=3&show_all=0>.

⁷⁰ Evropská Komise. *REFIT – making EU law simpler and more costly*, [online]. ec.europa.eu, [cit. 19. března 2017]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/overview-law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/reducing-burdens-and-simplifying-law/refit-making-eu-law-simpler-and-less-costly_en>.

⁷¹ Evropská Komise. *Fitness Check of the EU Nature Legislation*, [online]. ec.europa.eu, 16. prosince 2016, [cit. 19. března 2017], Dostupné na <http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/docs/nature_fitness_check.pdf>.

⁷² Tamtéž, s. 8

3 Směrnice o ptácích

Směrnice Rady ze dne 2. dubna 1979 č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků byla reakcí Evropského společenství na znepokojivé poznatky o vývoji ptačích populací. Jak vyplývá z odůvodnění směrnice, její přijetí naplňovalo výzvu Rady z dne 22. listopadu 1973 ohledně Čtvrtého akčního programu o životním prostředí, kde Rada apelovala na Společenství k přijetí specifických opatření na ochranu ptáků, především z následujících důvodů:

- Početnost velkého množství druhů evropských ptáků klesala, a to v některých případech velmi rychle. Tento pokles představoval vážnou hrozbu pro ochranu životního prostředí tím, že významně narušoval biologickou rovnováhu.
- Vzhledem k faktu, že většina druhů ptáků žijících v Evropě je tažná, si Rada uvědomila, že tito ptáci představují společné dědictví lidstva, a že jejich ochrana je otázkou překračující hranice státu. Jde tedy o společnou odpovědnost.
- Zachování populací volně žijících ptáků v příznivém stavu je nezbytné pro naplňování cílů Společenství, avšak Smlouva o založení Evropského společenství na jejich ochranu nepamatovala.
- Zachování, udržování a obnova dostatečné rozmanitosti a rozlohy stanovišť je nezbytná pro ochranu všech druhů ptáků. Některé druhy navíc zasluhují být předmětem zvláštních ochranných opatření, aby bylo zajištěno jejich rozmnožování a přežití.
- Veškerá ochranná opatření musí být koordinována s ohledem na vytvoření komplexního ochranného celku.
- Vzhledem k požadované efektivitě ochrany je nutné zakázat aktivity komerčního využívání volně žijících ptáků, případně tyto omezit jen na druhy, jejichž biologický stav to umožňuje.
- Je nezbytné zakázat některé prostředky lovu, zařízení nebo metody hromadného a nevyběrového odchyty a zabíjení, stejně tak jako lovení z určitých dopravních prostředků.
- Efektivní ochrana vyžaduje vědecký výzkum, který představuje i cennou zpětnou vazbu k vyhodnocení přijatých opatření.
- Vysazování geograficky nepůvodních druhů je vysoce rizikové.⁷³

Vzhledem k legislativní politice EU, která klade důraz na jasnou a přehlednou právní úpravu, bylo v roce 2009 přijato kodifikované znění směrnice o ptácích pod označením směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků. Důvodem pro přijetí této kodifikované verze byla v první řadě četnost novelizací

⁷³ Všechny body viz. odůvodnění (preambule) směrnice č. 79/409/EHS.

původní směrnice, konkrétně jich bylo 13⁷⁴, což je v rozporu se zásadou srozumitelnosti a přehlednosti.⁷⁵ Obsahově mezi starým a novým zněním směrnice o ptácích není žádný rozdíl. Tato práce chápe pod označením *směrnice o ptácích* obě směrnice dle časového kontextu. Odkazem na ni pak je odkaz na kodifikované znění.⁷⁶

3.1 Obsah směrnice

Vzhledem k významu směrnice o ptácích pro tuto práci považuji za nutné podrobně popsat, čeho konkrétně se týká, jaký je její hmotněprávní obsah. Čl. 1 stanoví, že se směrnice vztahuje na všechny druhy ptáků přirozeně se vyskytující ve volné přírodě na evropském území členských států, na něž se vztahuje SEU. Směrnice stanoví ochranu těchto ptáků, péči o ně a stanoví pravidla pro jejich využívání. Druhý odstavec zdůrazňuje, že se směrnice vztahuje na ptáky samotné, jejich vejce, hnízda a stanoviště.

Čl. 2 požaduje, aby členské státy přivedly populace ptáků na úroveň nebo je zachovaly na takové úrovni, která odpovídá ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům, přičemž budou brát v úvahu hospodářské požadavky a požadavky rekreace.

V následujícím článku směrnice uvádí, že členské státy přijmou nezbytná opatření na ochranu, zachování nebo obnovení rozmanitosti a rozlohy stanovišť ptáků. Dle druhého odstavce téhož článku tato aktivita spočívá v zřizování chráněných území, v udržování a péči o ptačí stanoviště, v obnově zničených biotopů a konečně ve vytváření nových biotopů.

Čl. 4. se týká druhů uvedených v příloze I a zakotvuje, že tyto musí být předmětem zvláštních opatření týkajících se ochrany jejich stanovišť s cílem zajistit přežití a rozmnožování těchto druhů. V této souvislosti musí být brány v úvahu druhy ohrožené vyhoubením, druhy citlivé vůči změnám svého biotopu, druhy vzácné a druhy zasluhující zvláštní pozornost z důvodu specifického charakteru jejich biotopu. Pro vyhodnocení těchto kritérií musí být zohledněny vývojové trendy a kolísání početnosti populací. Pro ochranu druhů v příloze I dle čl. 4 odst. 1 členské státy „*označí území nejvhodnější z hlediska počtu druhů a rozlohy jako zvláště chráněné oblasti určené pro ochranu těchto druhů, přičemž vezmou v úvahu jejich požadavky na ochranu.*“ Druhý odstavec pak kodifikuje obdobnou úpravu, avšak pro tažné druhy pravidelně se (v členském státě) vyskytující, které nejsou uvedeny v příloze I. V této souvislosti musí krom hnízdního biotopu zohlednit i jejich zimoviště, tahové zastávky a pelichaniště. Zvláštní pozornost musí členské státy vynaložit na ochranu mokřadů, a to zejména mokřadů mezinárodního významu. Odstavec třetí zakotvuje spolupráci členských států s Komisí a důležitý odstavec čtvrtý předkládá požadavky na ochranu

⁷⁴ Část A přílohy VI směrnice o ptácích

⁷⁵ Bod 1 odůvodnění (preambule) směrnice o ptácích

⁷⁶ Shodně viz. čl. 18 směrnice o ptácích.

oblastí chráněných podle odstavců 1 a 2 před znečišťováním, poškozováním, rušením a dalšími negativními zásahy. Zároveň je zde stanovena povinnost usilovat o předcházení znečišťování a poškozování stanovišť ležících mimo chráněné oblasti.

Čl. 5 stanoví požadavky na takovou národní legislativu, která zakáže úmyslné usmrcování ptáků, ničení a poškozování jejich hnízd a vajec, sběr a držení vajec, úmyslné vyrušování ptáků, jejich držení a lov určitých druhů.

Čl. 6. se týká držení a prodeje ptáků, stanovuje určité podmínky, povolení a výjimky a čl. 7 stanoví možnost a zároveň omezení lovu určitých druhů a následující článek vymezuje zakázané prostředky a metody lovu.

Ustanovení čl. 9 poskytuje možnost odchýlit se od článků 5 až 8, a to a) v zájmu veřejného zdraví a bezpečnosti, v zájmu leteckého provozu, pro předcházení závažným škodám na úrodě, dobytku, lesích, rybářství a vodním hospodářství, za účelem ochrany rostlin. Za b) pro účely výzkumu a re-introdukce, za c) pro umožnění odchytu, držení, nebo jiného rozumného využívání některých ptáků v malém množství a za přísně kontrolovaných podmínek. To vše pouze za podmínky, že neexistuje jiné uspokojivé řešení. Dále tento článek stanoví podmínky pro udělené odchylky a zakotvuje povinnost každoročního informování Komise.

Čl. 10 se týká podpory výzkumu ptáků a čl. 11 stanoví nutnost konzultace introdukce v území nepůvodních druhů s Komisí.

Důležitý čl. 12 zavádí povinnost členských států informovat Komisi o provádění vnitrostátních předpisů vydaných na základě této směrnice, a to v tříletém intervalu. Komise na základě těchto informací pravidelně vypracovává souhrnnou zprávu. Ve zbytku směrnice stanoví další pro tuto práci méně důležitá procesní pravidla.

Neopominutelnou součástí směrnice o ptácích jsou její přílohy, kterých má celkem sedm. Z hlediska ochrannářského je zdaleka nejdůležitější z nich příloha I, která obsahuje výčet těch druhů ptáků, pro něž členské státy přijímají zvláštní ochranná opatření dle čl. 4. Tato příloha tedy uvádí seznam druhů, které jsou z určitých objektivních kritérií považovány za vzácné a zasluhují větší pozornosti a míry ochrany než druhy běžné. Tato kritéria jsou uvažována v celoevropském měřítku. V seznamu tedy najdeme i lokálně běžné druhy (například datel černý (*Dryocopus martius*)). Naopak zde nenajdeme řadu druhů, které by si v místním kontextu ochranu zasloužily (například bekasina otavní (*Gallinago gallinago*)).

Seznam druhů přílohy I byl několikrát novelizován v závislosti na přístupu dalších států do EU. Jeden druh, kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), byl na základě tlaku rybářů a díky značnému nárůstu početnosti ze seznamu vyřazen.⁷⁷ Z druhů a poddruhů přílohy I, kterých je

⁷⁷ KRÄMER Ludwig. EU Environmental law. Seventh edition... s. 196.

dnes celkem 193, se na území ČR, alespoň v době migrace, vyskytuje přibližně 73 druhů. Jmenovitě lze zmínit například chřástala polního (*Crex crex*), ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) nebo třeba bukače velkého (*Botaurus stellaris*).

Příloha druhá navazuje na čl. 7 a přináší výčet druhů, které je možné na základě vnitrostátních předpisů lovit. Upřímně mne zaráží, že v tomto seznamu jsou uvedeny druhy jako slučka malá (*Lymnocyptes minimus*) nebo bekasina otavní, které by měly být, dle mého názoru, jednoznačně řazeny v příloze I.

Další přílohy jsou pro tuto práci méně významné a nepovažuji za nezbytné je zde uvádět.

3.2 Cíl směrnice o ptácích

Připomeňme si, že směrnice je dle komunitárního práva tzv. akt na cíl, který je pro členské státy závazný co do požadovaného výsledku.⁷⁸ Pro tuto práci je naprosto nezbytné určit, jaké jsou cíle směrnice o ptácích a o co směrnice usiluje. S přihlédnutím k důvodům, které byly motivací k jejímu přijetí, se lze důvodně domnívat, že cílem směrnice o ptácích může být zastavení poklesu a zachování stavu populací evropských ptáků na přijatelné úrovni, v ideálním případě pak jejich zvýšení. Tuto úroveň směrnice definuje jako úroveň, která odpovídá ekologickým, kulturním a vědeckým požadavkům.

Dále je v samotném textu směrnice v čl. 4 uvedeno, že druhy z přílohy I budou předmětem opatření... „s cílem zajistit přežití a rozmnožování“. Dle Stejskala je cílem komplexní ochrana všech druhů ptáků přirozeně se vyskytujících ve volné přírodě na území členských států.⁷⁹ Podobně uvádí Vopálková, že cílem směrnice o ptácích je chránit a udržovat, příp. obnovovat početnost populací všech druhů ptáků, které se vyskytují na evropském území.⁸⁰

Z výkladového hlediska považuji za poměrně problematický pojem „*úroveň, která odpovídá ekologickým, kulturním a vědeckým požadavkům*“. Dostupná literatura tento termín nikterak nekomentuje. Streck a Freestone⁸¹ pouze uvádějí, že tyto požadavky převažují nad požadavky hospodářskými a požadavky rekreace.⁸² Soudní dvůr se ve věci C-262/85 vyjádřil tak, že požadavky hospodářské a rekreace představují jistou protihodnotu vyvažující správné určení žádoucí úrovně populací.⁸³ Celkově vzato je tato formulace dosti vágní.

⁷⁸ Čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁷⁹ STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 263.

⁸⁰ VOPÁLKOVÁ Alena. Problematika transpozice a implementace předpisů EU v oblasti ochrany přírody a krajiny, konkrétně směrnice Rady č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a směrnice Rady č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. *České právo životního prostředí*. 2002, roč. 2, č. 1 (3), s. 43.

⁸¹ STRECK Charlotte, FREESTONE David in MACRORY Richard (ed.). *Reflections of 30 Years of EU Environmental Law...* s. 362.

⁸² Srov. čl. 2 směrnice o ptácích.

⁸³ Srov. rozsudek SDEU ze dne 2. července 1987, Komise vs. Itálie, C-262/85, bod 8.

Podle mého názoru se podstata ochrany dle směrnice o ptácích rozpadá do dvou rovin. Vedle zmíněné přímé ochrany ptáků, představuje druhou rovinu ochrana jejich biotopů a životního prostředí. Již čl. 2 směrnice o ptácích mluví o ochraně stanovišť. Ostatně celý článek 3 se věnuje ochraně ptačích stanovišť.⁸⁴ Ochrana stanovišť (biotopů) patří mezi základní pilíře ochrany ptáků. Je to elementární prostředek, bez kterého se ochrana ptáků účinně realizovat nedá. Dovolím si tedy ochranu ptačích biotopů označit za cíl směrnice. Tento bod nabírá na významu s rostoucím využitím území a jeho extrémní fragmentací. Souvislejší zachovalé územní celky v dnešní české krajině již prakticky nenajdeme. O zachování těch cenných zbytků usiluje nejen směrnice o ptácích, ale i celá Natura 2000. Směrnice o ptácích, dle mého názoru, velmi silně tenduje k ochraně biotopů. To vyjadřují dva posledně jmenované cíle (viz. dále).

Závěrem této podkapitoly shrňme, jaké jsou tedy cíle směrnice o ptácích. Podle mého názoru jde o následující čtyři body.

- Obecná ochrana všech druhů ptáků vyskytujících se na evropském území, včetně jejich hnízd a vajec.⁸⁵
- Zachování všech druhů ptáků na úrovni nebo jejich přivedení na úroveň, která odpovídá ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům.
- Zajištění zvláštní územní ochrany druhům taxativně vyjmenovaným v příloze I.
- Zajištění zvláštní územní ochrany stěhovavým druhům neuvedeným v příloze I.

3.3 Effet utile směrnice o ptácích

Interpretace směrnic i jiných aktů (nejen) komunitárního práva se provádí rozličnými výkladovými metodami. Dle smlouvy o EU je jedinou institucí s pravomocí podávat autoritativní výklad komunitárních právních norem Evropský soudní dvůr. Ten je na poli komunitárního práva důležitým aktérem interpretace práva a jeho rozhodovací činnost bývá považována za důležitý pramen práva.⁸⁶ SDEU ve své judikatorní činnosti opakovaně upřednostňuje jednu metodu výkladu před ostatními, totiž metodu teleologického výkladu.⁸⁷ Teleologický výklad usiluje o co nejpřesnější vystižení smyslu a cíle interpretované právní normy. Pro výklad komunitárního práva je nejvhodnější mimo jiné kvůli tomu, že použití jazykového výkladu je díky

⁸⁴ Viz. kap. 3.1.

⁸⁵ Čl. 1 odst. 2 směrnice o ptácích dále uvádí „stanoviště“. Toto ustanovení je dle mého názoru obsolentní a v praxi zcela neuplatnitelné. Ad absurdum bychom se z titulu tohoto článku mohli domáhat ochrany jakéhokoliv území z důvodu výskytu jakéhokoliv ptačího druhu.

⁸⁶ PEKÁREK M. a kol. *Právo životního prostředí, 1. díl. 2. přepracované vydání*, 2009, Brno, Masarykova Univerzita, s.54

⁸⁷ KRÁL R. *Transpozice a implementace směrnic ES v zemích EU a ČR*. Praha, C. H. Beck, 2002, s. 36.

různorodosti evropských jazyků omezeno.⁸⁸ S metodou teleologického výkladu velmi úzce souvisí tzv. *effet utile*.

Effet utile je argumentem či spíše zásadou⁸⁹ komunitárního práva směřující k dosažení maximálního možného účelu, na nějž daný akt míří. Jedná se o obecně zažitý termín původem z francouzštiny, jehož překlad do jiných jazyků se zpravidla neprovádí.⁹⁰ I v této práci se jej tedy přidržím, čímž se vyhnu krkolomným českým překladům. Nejedná se nový institut (*unijníbo*) práva, nýbrž jeho kořeny sahají až do římského práva.⁹¹ Podstatou zásady *effet utile* je naplnění cíle sledovaného určitým předpisem a vyhovění jeho účelu a smyslu. Se zásadou *effet utile* čteně pracuje i SDEU a používá ji v odůvodnění mnoha svých rozsudků.⁹² SDEU dokonce vyvinul obecný požadavek na *effet utile* aktů komunitárního práva.⁹³ I dle stanoviska generálního advokáta Michala Bobka má být při výkladu respektován legislativní úmysl vyjádřený normotvůrcem, pokud jej lze srozumitelně určit.⁹⁴

Effet utile ve vztahu k směrnici o ptácích nespátřuji v tom, že by státy měly přijímat taková opatření, aby formálně vyhověly požadavkům směrnice. To je naprosto zřejmý požadavek, který ostatně „hlídá“ Komise prostřednictvím řízení pro porušení smlouvy (*infringement*). Podstata *effet utile* směrnice o ptácích podle mého názoru naopak tkví v tom, že členské státy by měly i po řádné implementaci požadavků směrnice dbát o to, aby se přijatá opatření skutečně účinně realizovala v maximální možné míře. Aby naplňovala cíl sledovaný směrnicí tak, aby se nejednalo o „pouhé formální vyhovění“ směrnici. Samotné promítnutí ustanovení směrnice do národního právního řádu bez dalšího není plným dosažením cíle, na který míří. V této souvislosti nevyhnutelně vyvstává potřeba zpětné vazby v podobě monitorování stavu ptáčích populací, aby bylo možné efektivitu přijatých opatření vyhodnotit. V případě, že vyjde najevo záporný trend populačního vývoje u většího počtu druhů, je potřeba pátrat po důvodech poklesu. Ornitologické studie krom samotných čísel zpravidla přicházejí i s pravděpodobným vysvětlením poklesu či růstu populace. A pokud vysvětlení spočívá v nedůsledném uplatňování ochranných opatření či dokonce v jejich neexistenci, v nerespektování doporučených opatření nebo v jiné nečinnosti, pak

⁸⁸ Stanovisko generálního advokáta Michala Bobka ve věci C-592/14 ze dne 17. března 2016, bod. 77.

⁸⁹ Pohled na *effet utile* jako zásadu komunitárního práva zatím není jednoznačný. Někteří autoři *effet utile* řadí pouze mezi argumenty používané při výkladu. Blíže viz. SEHNÁLEK David. *Effet utile* a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva... s. 788.

⁹⁰ SEHNÁLEK David. *Effet utile* a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva... s. 785.

⁹¹ MAYR Stefan. *Putting a Leash on the Court of Justice? Preconceptions in National Methodology v Effet Utile as a Meta-Rule*. *European Journal of Legal Studies*, 2012/13, vol. 5, Issue, kap. 2.2.

⁹² MAYR Stefan. *Putting a Leash on the Court of Justice? Preconceptions in National Methodology v Effet Utile as a Meta-Rule*. *European Journal of Legal Studies*, 2012/13, vol. 5, Issue, kap. 4.1.

⁹³ LADEUR Karl-Heinz in HOECKE Van Mark. *Epistemology and Methodology of Comparative Law*. Bloomsbury Publishing 2014, s. 114.

⁹⁴ Stanovisko generálního advokáta Michala Bobka ve věci C-592/14 ze dne 17. března 2016, bod. 78.

vyvstává otázka: Je směrnice o ptácích provedena účinně? Je dosaženo jejího effet utile? Pokud ne, domnívám se, že se otevírá prostor pro Komisi a zahájení řízení o porušení smlouvy.

3.4 Směrnice o ptácích v českém právním řádu

Vzhledem k charakteru směrnice je nezbytné její promítnutí do právních řádů členských států prostřednictvím národních legislativních aktů. Do českého právního řádu byla směrnice o ptácích transponována spolu se směrnicí o stanovištích (viz. výše) tzv. euronovelou ZOPK zákonem č. 218/2004 Sb. Tato úprava nevyhovovala zcela požadavkům komunitárního práva, na což upozorňovaly i různé ekologicky zaměřené nevládní organizace.⁹⁵ Komise zahájila s ČR dvě řízení pro porušení Smlouvy. Jedno z důvodu nedostatečné transpozice směrnice o ptácích a druhé ohledně směrnice o stanovištích. Česká republika nakonec pod hrozbou sankce situaci napravila přijetím zákona č. 349/2009 Sb.⁹⁶ Důvod nedostatečného promítnutí směrnic vysvětluje Stejskal neadekvátním rozšířením možností omezení ochrany dle §50 odst. 3 ZOPK.⁹⁷

Základní ochranný požadavek směrnice o ptácích, totiž obecná ochrana všech druhů ptáků, je zakotven v §5a ZOPK, který je v podstatě obsahově totožný s čl. 5 směrnice. Toto ustanovení zakazuje úmyslné usmrcování a odchyt ptáků jakýmkoliv způsobem, úmyslné poškozování, ničení a odstraňování ptačích hnízd a vajec, sběr a držení vajec, úmyslné vyrušování ptáků zejména v době hnízdění a konečně držení těch druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány. Samozřejmě, že tento zákaz nemůže být absolutní a určité výjimky jsou na místě.

Možnost těchto výjimek upravuje §5b ZOPK, který stanoví podmínky pro odchylný postup od obecné ochrany. Ustanovení §5b ZOPK je odrazem čl. 9 směrnice o ptácích. Důležité je, že všechny odchylky se dějí pouze na základě zákona a v souladu se směrnicí. Konkrétně lze zmínit předpisy o myslivosti a lov některých druhů ptáků nebo tzv. „kroužkovací“ vyhlášku, na základě které je možné odchytávat a značit ptáky pro účely vědeckého výzkumu.⁹⁸ Ostatně sama směrnice považuje vědecký výzkum za důležitý prostředek posuzování účinnosti ochranných opatření.⁹⁹ Za předpokladu, že neexistuje jiné uspokojivé řešení, může orgán ochrany přírody povolit odchylný postup z důvodu ochrany veřejného zdraví, leteckého provozu, úrody atp. Toto

⁹⁵ Atelier pro životní prostředí. *Nevládní organizace navrhuji úpravu zákona o ochraně přírody. České republiky hrozí sankce EU* [online]. atelier.ecn.cz, 8. června 2007, [cit. 16. února 2017]. Dostupné na <http://atelier.ecn.cz/ukaz.php?co=aktuality&id=65#poznamka_01>.

⁹⁶ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s.XXXII.

⁹⁷ STEJSKAL Vojtěch. Nature Conservation and Landscape Protection in the Czech Legal System, *JEEPL* 2/2007, s. 122.

⁹⁸ Vyhláška č. 152/2006 Sb. o odchylném postupu při ochraně ptáků a výjimce ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů ptáků pro jejich značení.

⁹⁹ Viz. bod 13 preambule směrnice o ptácích.

rozhodnutí však vydá jen na základě vyhodnocení stavu místní populace a za stanovení přísně kontrolovaných podmínek.¹⁰⁰

Stejskal připomíná, že úprava obecné ochrany se týká všech druhů ptáků, kteří volně žijí a samovolně se rozmnožují na evropském území členských států, a to na veškerém území, nikoli pouze ve zvláště chráněných oblastech.¹⁰¹ Prchalová zastává názor, že ochranu požívají i jedinci těchto druhů chovaní v zajetí.¹⁰² Další ustanovení, které bylo do ZOPK vloženo transpozicí směrnice a které je pro tuto práci naprosto stěžejní, nalézáme v § 45e nazvaném Ptačí oblasti.

¹⁰⁰ Ustanovení §5b odst. 2 ZOPK.

¹⁰¹ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s.76.

¹⁰² PRCHALOVÁ Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000, Komentář...* s. 38.

4 Ptačí oblasti

4.1 Základní přehled

Definici ptačí oblasti (dále též „PO“) poskytuje odstavce první §45e ZOPK. Jedná se o „*území nejbodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území ČR a stanovených právními předpisy Evropských společenství, které stanoví vláda nařízením*“. Tato definice vychází z komunitární definice obsažené čl. 4 směrnice o ptácích. Ten v originálním znění hovoří o tzv. Special Protection Areas („SPA“). V českém prostředí se vžil a ujal výstižnější termín ptačí oblast, se kterým budu dále pracovat.

Velice důležitý bod, tedy cíl PO, definuje další odstavce. Je jím zajištění přežití a rozmnožování druhů uvedených v odstavci 1 v areálu jejich rozšíření. PO vymezí vláda formou nařízení, přičemž může stanovit činnosti, ke kterým je potřeba souhlasu orgánu ochrany přírody. Cíl každé jednotlivé PO je ustanoven v příslušném vládním nařízení. Podle výše zmíněného ustanovení čl. 6 směrnice o stanovištích se PO stávají součástí soustavy Natura 2000. Určitý rozkol s úpravou EVL je, že PO si členský stát vyhláší sám, bez kompetence Komise v jakékoliv fázi vyhlášení.¹⁰³

Dle §45e odst. 1 ZOPK stanoví vláda nařízením výčet těch druhů ptáků vyskytujících se na území ČR, pro které budou PO vyhlášeny. Jedná se o nařízení č. 51/2005 Sb. Jeho příloha obsahuje celkem 61 druhů ptáků (jde samozřejmě o druhy uvedené v příloze I směrnice o ptácích). Krom těchto druhů se PO vyhláší též pro tažné druhy vodních ptáků, pokud se jich na jedné lokalitě pravidelně vyskytuje více než 20 000 jedinců bez ohledu na počet druhů a druhové složení.¹⁰⁴

Směrnice o ptácích nestanoví žádná další kritéria pro výběr PO než ta, že musí jít o *území nejbodnější z hlediska počtu druhů a rozlohy*. Na rozdíl od směrnice o stanovištích a EVL tedy mají členské státy do určité míry volnost ve výběru PO. Musí však vycházet z aktuálních platných ornitologických kritérií vypracovaných mezinárodní nevládní organizací BirdLife International.¹⁰⁵ V minulosti byly s aplikací tohoto pravidla jisté problémy. Jejich řešení přinesl Evropský soudní dvůr. Ten ve své judikatuře opakovaně vyvodil závěr, že pro vyhlášení území jako PO lze brát v úvahu pouze a jenom vědecká ornitologická kritéria a nelze přihlídnout zejména k ekonomickým zájmům.¹⁰⁶

¹⁰³ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s. 243.

¹⁰⁴ Ustanovení §1 odst. 2 nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti.

¹⁰⁵ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s. 243.

¹⁰⁶ V této souvislosti lze zmínit například rozsudek SDEU ve věci C-355/90 Komise vs. Španělské království. V předmětném sporu šlo o to, že španělská vláda opominula vyhlásit určitou část mokřadní oblasti Santoña jako PO (resp. SPA) a zároveň nepřijala dostatečná ochranná opatření. Při vyhlášení PO vláda nebrala v úvahu pouze

K právnímu režimu PO vhodno uvést, že nejde o zvláště chráněné území dle §14 ZOPK.¹⁰⁷ Z rozdílů z toho plynoucích lze jmenovat například tyto. PO nemají režim základních ochranných podmínek plynoucích ze zákona, ale pouze tzv. bližší ochranné podmínky, které jsou stanoveny v konkrétním vládním nařízení, jímž se PO vymezuje. Ochrana v nich tedy není tak přísná. PO na rozdíl od ZCHÚ nemají ochranné pásmo a nezpracovávají se pro ně plány péče jako u ZCHÚ. V PO nelze omezit nebo zakázat vstup veřejnosti z důvodu ochrany přírody podobně jako v ZCHÚ dle §64 ZOPK. Rozdílné je též fyzické vyznačení PO v terénu.¹⁰⁸

4.2 Proces vyhlášení

Samotný proces vyhlášení PO v ČR musel pro svou náročnost započít mnohem dříve než přistoupením ČR k EU. Okamžikem přistoupení státu k EU již musí být jeho legislativa konformní s tou komunitární.¹⁰⁹ Do jisté míry byl proces vyhlášení PO podobný postupu při přípravě EVL popsaném výše. Práce na přípravě návrhu PO započaly v roce 2000, kdy MŽP pověřilo AOPK vypracováním návrhu vhodných oblastí. AOPK tento úkol svěřila České společnosti ornitologické (dále též „ČSO“). Proces vyhlášení včetně všech kritérií a úskalí popisují poměrně podrobně Hora a Marhoul.¹¹⁰ Navrženo bylo celkem 48 vhodných lokalit o celkové výměře téměř 595 000 ha. Tento původní návrh byl po diskusích s dotčenými obcemi, vlastníky pozemků a MŽP upraven a nakonec byl předložen vládě návrh na vyhlášení 41 PO.¹¹¹

Vláda na základě zmocnění § 45e odst. 2 projednala a v druhé polovině roku 2004 vyhlásila 38 PO formou nařízení. Neschválila však lokalitu Heřmanský stav – Odra – Poolší. Lokalitu Komárov vyhlásila v rozporu s požadavky směrnice o ptácích a projednání oblastí Dehtář a Českobudějovické rybníky vláda bez udání důvodu odložila na neurčito.¹¹² V posledních dvou případech byla dle ČSO pravděpodobným důvodem rybářská lobby.¹¹³ Komise zahájila vůči

kritéria ornitologická, ale naopak přihlédla k sociálním a ekonomickým zájmům. Soud uznává, že členské státy disponují určitou volností při vyhlášení PO, musí se však vždy řídit ornitologickými kritérii stanovenými Směrnicí – viz. bod 26 rozsudku. Dle SDEU postup španělské vlády, spočívající v zohlednění jiných zájmů, nemůže být akceptován, srov. body 17 a 18 rozsudku a SDEU v této věci shledal porušení směrnice o ptácích. Judikatura k této problematice je ukázkově ustálená a SDEU dospěl opakovaně ke stejným závěrům, viz. např. rozsudky ve věcech C-247/85 Komise vs. Belgie, C-262/85 Komise vs. Itálie, nebo C-57/89 Komise vs. Německo.

¹⁰⁷ Oproti původnímu návrhu zákona č. 218/2004 Sb., ve kterém se s PO počítalo jako s další kategorií zvláště chráněných území doplněnou do § 14 ZOPK. Srov. např. STEJSKAL Vojtěch. Příprava vzniku oblastí ochrany ptactva SPA podle Směrnice Rady č. 79/409/EEC v České republice. *České právo životního prostředí*. 2002, roč. 2, č. 4 (6), s. 34.

¹⁰⁸ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s.244 – 245.

¹⁰⁹ STEJSKAL Vojtěch. Příprava vzniku oblastí ochrany ptactva SPA podle Směrnice Rady č. 79/409/EEC v České republice. *České právo životního prostředí*. 2002, roč. 2, č. 4 (6), s. 32.

¹¹⁰ HORA Jan, MARHOUL Pavel. Návrh oblastí ochrany ptáků v České republice. *Ochrana přírody*. 2002, roč. 57, č. 7, s. 195 – 213.

¹¹¹ Tamtéž, s. 200.

¹¹² STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody...*, s. 500.

¹¹³ ČSO: *Ptačí oblasti v otázkách a odpovědích* bod. 12 [online]. cso.cz [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.cso.cz/wpimages/other/manual_PO.pdf>.

ČR řízení o porušení Smlouvy a do roku 2009 byly všechny nevyhlášené oblasti dovyhlášeny.¹¹⁴ Seznam všech ptačích oblastí je přiložen v příloze I této práce.

Ptačí oblasti tedy byly vyhlášeny formou nařízení vlády. Pro každou jednotlivou oblast bylo vydáno jedno nařízení. Ve sbírce je nalezneme pod čísly 530 – 535/2004 Sb., 598 – 609/2004 Sb., 679 – 688/2004 Sb., 19 – 28/2005 Sb., 165/2007 Sb., 405 – 406/2009 Sb.¹¹⁵ Struktura jednotlivých nařízení je v zásadě totožná. V prvním paragrafu se konstatuje vymezení dané PO, výčet druhů ptáků, které jsou v PO předmětem ochrany a dále co je cílem ochrany v PO. Tím je zpravidla „zachování a obnova ekosystémů významných pro předměty ochrany a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů v příznivém stavu“. V dalším paragrafu následuje jednoduché vymezení území PO, které je následně podrobně rozvedeno v příloze nařízení, stejně jako orientační mapka s přibližným zákresem PO. Další ustanovení obsahuje výčet činností, ke kterým je třeba souhlasu orgánu ochrany přírody. Příklady takovýchto činností jsou například vstup do litorálních porostů v období hnízdění, využívání chemických látek v zemědělství, manipulace s vodní hladinou či změna využití území. V příloze III této práce je pro názornost uvedeno nařízení, kterým se vymezuje PO Komárov.

Dle mého názoru Česká republika v současné době nesprávně, resp. neúplně provádí požadavky směrnice o ptačích nedostatečným vyhlášením ptačích oblastí. Hora již v roce 2010 publikoval výčet devíti druhů, které začaly splňovat kritéria ve stávajících ptačích oblastech a měly být také vyhlášeny jako předmět ochrany. Především však přichází s pěti novými oblastmi, které v letech 2005 – 2007 splňovaly kritéria k vyhlášení za PO, včetně dvou pro motáka lužního (*Circus pygargus*), který není předmětem ochrany v žádné PO.¹¹⁶ V novější publikaci z roku 2015 Hora uvádí už šest takovýchto oblastí, mezi kterými je všech pět, které splňovaly nároky na vyhlášení již v předchozím období.¹¹⁷ Česká republika však žádné kroky k vyhlášení dalších PO nepodnikla. Dle informace mne poskytnuté pracovníkem AOPK prostřednictvím emailu „vyblašování dalších PO v plánu určitě není“.

V tomto spatřuji zmíněné nevyhovění směrnici. Svůj názor opírám jednak o samotný text směrnice, ale i o závěry Soudního dvora vyjádřené v několika rozsudcích.¹¹⁸ Členské státy jsou povinny označit všechny oblasti, které se dle ornitologických kritérií jeví jako nejvhodnější

¹¹⁴ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s. 243.

¹¹⁵ STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s. 244.

¹¹⁶ HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I Směrnice o ptačích a ptačích oblastech v letech 2005 – 2007*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2010, s. 292 – 293.

¹¹⁷ HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I Směrnice o ptačích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2015, s. 453.

¹¹⁸ Například rozsudek SDEU ze dne 23. března 2006, Komise vs. Rakousko, C-209/04, nebo Rozsudek ze dne 18. května 1998, Komise vs. Nizozemí, C-3/96.

z hlediska ochrany druhů přílohy I směrnice o ptácích. Těto povinnosti je nezbavuje skutečnost, že již pro daný druh vyhlásily jiné ptačí oblasti v jiné lokalitě.¹¹⁹ Povinnost řádně vyhlásit PO se vztahuje i na následné vymezení dalších PO v reakci na nové poznatky. „Povinnost označit jako ptačí oblasti všechny oblasti, které se zdají být z ornitologického hlediska nejvhodnějšími, se neomezuje na jejich první vymezení. Cíl ochrany obrozovaných druhů ukládá nutnost přezkoumat vymezení území ve světle nových vědeckých poznatků a v případě potřeby provést nové vymezení existující ptačích oblastí“.¹²⁰ Prvotní vymezení PO nelze vnímat jako rigidní.

4.3 Souhrn doporučených opatření

Souhrn doporučených opatření (dále jen „SDO“) pro PO je koncepční dokument shrnující požadavky na zajištění optimální ochrany v konkrétním území. SDO slouží jako odborný podklad pro plánování péče o ptačí oblasti a druhy, které jsou v nich předmětem ochrany. Ačkoliv se nejedná o závazný dokument pro fyzické ani právnické osoby, jeho značný význam tkví ve veřejnoprávní sféře. SDO slouží jako podklad pro rozhodování příslušných úřadů, pro tvorbu jiných plánovacích dokumentů (například územních plánů nebo lesních hospodářských plánů) a soulad s ním je podmínkou čerpání dotačních titulů.¹²¹ Dle Mika¹²² i Prchalové¹²³ jsou souhrny doporučených opatření nástroje, které by měly zajistit naplnění cílů směrnice o ptácích. Podobnost s plány péče zpracovávány pro ZCHÚ dle §38 ZOPK je značná.

Dle ustanovení §45e odst. 6 ZOPK se souhrny doporučených opatření vypracovávají v případě potřeby. Případ potřeby je neurčitý právní pojem, jehož význam se různí situací od situace. Dostupná literatura termín případ potřeby použitý v tomto kontextu blíže nespecifikuje. Dokonce svorně mlčí i autoři komentářů. Ani důvodová zpráva k zákonu č. 218/2004 Sb. termín případ potřeby nespecifikuje. Abych nebyl nucen vytvářet nejistou vlastní definici, požádal jsem o pomoc s výkladem Českou informační agenturu životního prostředí zřízenou Ministerstvem životního prostředí skrze portál enviHELP.¹²⁴ Odpověď zněla takto: „pro ptačí oblasti se považuje za potřebné vypracovat samostatné souhrny doporučených opatření pouze v případě, že se ptačí oblast nepřekrývá ze 100% se zvláště chráněným územím. Samostatný souhrn doporučených opatření se zpracovává i v případě, že se ptačí oblast se zvláště chráněným územím překrývá pouze zčásti.“ Podobnou odpověď jsem dostal i od

¹¹⁹ Viz. bod 62 rozsudku SDEU ze dne 18. května 1998, Komise vs. Nizozemí, C-3/96, nebo bod 47 rozsudku SDEU ze dne 23. března 2006, Komise vs. Rakousko, C-209/04.

¹²⁰ Bod 20 rozsudku SDEU ze dne 23. března 2006, Komise vs. Rakousko, C-209/04.

¹²¹ KNIŽÁTKOVÁ Eva, LACINA David. Souhrny doporučených opatření pro ptačí oblast. *Ochrana přírody*. 2005, roč. 60, č. 5 s. 13.

¹²² MIKO Ladislav, BOROVIČKOVÁ Hana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář...* s. 213.

¹²³ PRCHALOVÁ Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000, Komentář...* s. 113.

¹²⁴ MŽP. *Informační systém CENIA* [online]. helpdesk.cenia.cz, [cit. 11. února 2017]. Dostupné na <<https://helpdesk.cenia.cz/hdPublic/helpdesk.html>>.

pracovníka AOPK prostřednictvím emailu.¹²⁵ Ten navíc doplnil, že za případ potřeby se považuje též situace, kdy dojde k poklesu stavu populace předmětů ochrany nebo úbytku či degradaci jejich biotopů.

Případem potřeby je tedy situace, kdy se PO byť jen z části nepřekrývá s jiným zvláště chráněným územím (tj. s národním parkem, chráněnou krajinnou oblastí, přírodní rezervací, atp.). Takovýchto ptačích oblastí je celkem 24. V opačném případě, tedy leží-li ptačí oblast zcela v ZCHÚ, „*dochází ke zpracování požadavků na optimální péči s cílem zachování příznivého stavu populací cílových ptačích druh do příslušného plánu péče.*“¹²⁶

Na oficiálních webových stránkách MŽP jsou k dispozici informace o SDO včetně jejich aktuálního seznamu.¹²⁷ Na uvedené adrese lze nalézt celkem 8 SDO k ptačím oblastem:

- Komárov,
- Východní Krušné hory,
- Novodomské rašeliniště – Kovářská,
- Českolipsko – Dokelské pískovce a mokřady,
- Soutok – Tvrdonicko,
- Rožďalovické rybníky,
- Jaroslavické rybníky,
- Českobudějovické rybníky.

Dalším dotazem na enviHELP jsem si ověřil, že tento seznam je kompletní a že v současné době skutečně není zpracován žádný další SDO. Ptačí oblasti, pro které jsou SDO zpracovány jsou tyto: Komárov, Východní Krušné hory, Novodomské rašeliniště – Kovářská, Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady, Soutok – Tvrdonicko, Rožďalovické rybníky, Jaroslavické rybníky a Českobudějovické rybníky. Tento výčet je ale o 16 položek kratší, než by měl dle ministerského výkladu zákona být. Právě tolik SDO stále není zpracováno. Na tomto místě je vhodné připomenout Strategii EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2020, která v prvním opatření cíle 1 v podbodě c) stanoví, že: „*členské státy zajistí, že u všech lokalit soustavy Natura 2000 budou vypracovány a včas realizovány plány péče či rovnocenné nástroje, ve kterých se stanoví opatření pro aktivní ochranu a obnovu.*“¹²⁸

¹²⁵ Emailová komunikace ze dne 10. března 2017. Archiv autora.

¹²⁶ Pokračování odpovědi z enviHELP.

¹²⁷ Ministerstvo životního prostředí. *Souhrn doporučených opatření* [online]. mzp.cz [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/souhrn_doporucenych_opatreni>.

¹²⁸ Sdělení Komise. *Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2020, s. 10. 3. května 2011* [cit. 2. března 2017], [online]. Dostupné na <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_eu_biologicka_rozmanitost/\\$FILE/OMOB-Strategie_EU_o_biodiverzite-20110623.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_eu_biologicka_rozmanitost/$FILE/OMOB-Strategie_EU_o_biodiverzite-20110623.pdf)>.

Zachování ptačích populací v příznivém stavu je vždy vázáno na udržení optimálního biotopu. Ptačí oblasti se potýkají s celou řadou ohrožení. Mezi ně řadíme především nevhodné hospodaření jako těžbu starých listnatých lesů v horských oblastech a tím způsobenou fragmentaci lesních celků, nebo naopak nežádoucí sukcese lučních a mokřadních lokalit. Důležitým zdrojem ohrožení některých PO jsou silící tlaky na využívání území v podobě pořádání masových závodů, vjezdu do území apod. Většinu těchto hrozeb komentují SDO a navrhují postupy, jak vyhovět ochraně ptáků a zároveň i jiným zájmům. Vzhledem k povaze SDO se však nelze domnívat, že by přispěly k ochraně v tom smyslu, že se podle nich budou chovat subjekty s daným územím spjaté.

Nabíledni je tedy otázka, zda vůbec a případně jaký přínos k ochraně mají SDO. Samotná myšlenka koncepčních dokumentů je, dle mého názoru, samozřejmě správná. Jejich realizace však mnohdy, mírně řečeno, pokulhává (viz. kap. 4.4, PO Komárov).

4.4 Příklady konkrétních ptačích oblastí a jejich problémů

Z důvodu omezeného rozsahu není v možnostech této práce podat popis každé jednotlivé PO. Ostatně to není ani jejím cílem. Shledávám však za nutné podat čtenáři výklad o reálné situaci ve vybraných ptačích oblastech. Tím se také práce posune z čistě teoretické roviny blíže praxi. Tato podkapitola pojednává o několika PO, jejichž vyhlášení je skutečně na hraně požadavků směrnice o ptácích, a také o jedné celkem vzato fungující PO.

Začneme pozitivně. Jako příklad relativně fungující PO si dovolím vybrat PO Orlické Záhoří. Tato PO byla vyhlášena nařízením vlády č. 532/2004 Sb. pro ochranu hnízdní populace chřástala polního (*Crex crex*) a jeho biotopu. PO se rozprostírá v Královehradeckém kraji pod hřebenem Orlických hor při hranici s Polskem. Chráněný biotop tvoří extenzivně obhospodařované a místy podmáčené louky. Celá PO je součástí CHKO Orlické hory. Populace chřástala se od přelomu tisíciletí drží nad úrovní 30 volajících samců¹²⁹ s maximem 48 v roce 2008.¹³⁰ Potěšující je i hojný hnízdní výskyt dalšího druhu z přílohy I směrnice - t'uhýka obecného (*Lanius collurio*) v počtu několika desítek párů. V současné době se díky usilovné práci „patronátní skupiny“¹³¹ pro PO daří efektivněji chránit hnízdiště chřástala, především před senosečí.¹³²

Příklad naopak zcela nefungující ptačí oblasti je jednoznačně PO Komárov. Ta byla vymezena nařízením vlády č. 679/2004 Sb. na ochranu zimujících populací motáka pilicha (*Circus*

¹²⁹ Vzhledem k extrémně skrytému způsobu života chřástala polního se jeho početnost obvykle udává dle počtu volajících samců, jež lze snadno zjistit. Pozorovat celý pár či dokonce najít hnízdo je téměř nemožné.

¹³⁰ HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2005 – 2007...* s. 245; HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010...* s. 370.

¹³¹ Patronátní skupinou se rozumí skupina několika ornitologů působících v konkrétní PO a věnujících se jejímu monitoringu a péči o ni. Pojem pochází z patronátních skupin působících na územích IBA.

¹³² Vlastní zkušenost.

cyaneus) a kalouse pustovky (*Asio flammeus*) a jejich biotopu. PO se rozprostírá v zemědělské krajině Pardubického kraje na ploše cca 10 x 4 km. PO Komárov patří mezi ty, pro něž byl zpracován SDO. Ten podrobně pojednává o specifikách ptačí oblasti, jejím významu a především o zdrojích ohrožení a rizicích z nich pro oblast plynoucích. Změny, které nastaly v PO po jejím vyhlášení (nevhodné hospodaření, vysoušení mokřin, sečení stařin...), měly za následek snížení stavů předmětů ochrany až do té míry, že ani pustovka ani pilich dlouhodobě nesplňují kritéria pro PO. Kolem roku 2000 počet zimujících pilichů dosahoval až 45 exemplářů („ex.“) a pustovek až 60ex. Následkem nevhodného zemědělského hospodaření klesly tyto počty tak, že od vyhlášení PO v r. 2004 až do letošního roku v PO zimují průměrně 2 pilíši a 0,9 pustovky.¹³³ SDO všechny problematické zásahy obsahuje a nabízí řešení. Není však vůbec využíván a patrně byl zpracován pouze pro to, aby byl.¹³⁴ Výše zmíněný cíl Strategie EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2020, který žádá realizaci plánů péče a obdobných nástrojů v oblastech Natury 2000, není tedy vůbec naplňován.

PO Komárov byla navíc vyhlášena v rozporu s návrhem i se směrnicí. Její hranice byla účelově změněna tak, aby se neblokovala výstavba rychlostní silnice R 35, čímž byla zmenšena plocha PO o 33%.¹³⁵ V tom vidím jednoznačné upřednostnění jiných kritérií před těmi ornitologickými, což je dle SDEU nepřijatelné.¹³⁶ Projekt výstavby silnice R 35 navíc zcela jednoznačně měl nepříznivý vliv na celistvost lokality.¹³⁷

Totožná situace nastala i při vyhlášení PO Heřmanský stav – Odra – Poolší, když byla navrhovaná plocha PO zmenšena o 39%, aby ustoupila realizaci výstavby průmyslové zóny.¹³⁸ Infringement zahájený ohledně těchto dvou lokalit vyšuměl do ztracena, jak bude uvedeno dále.

S ohledem na konzistentní závěry SDEU v podobných případech se upřímně divím, že členské státy k podobným krokům stále přistupují. Nevládní organizace podaly v těchto věcech stížnost Komisi. Dle Zprávy o činnosti vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudním dvorem EU za rok 2009 se řízení o porušení smlouvy dostalo do fáze odůvodněného stanoviska.¹³⁹ Z tiskové zprávy MŽP nicméně vyplývá, že se Komise patrně

¹³³ HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2005 – 2007...* s. 217; HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010...* s. 320; Pozorování vlastní i kolegů.

¹³⁴ Tomáš Bělka, autor SDO pro PO Komárov, in verb.

¹³⁵ VOŘÍŠEK Petr a kol. Stav ptactva České republiky 2009. *Sylvia*,... s. 23

¹³⁶ Viz. například rozsudek SDEU ze dne 23. března 2006, Komise vs. Rakousko, C-209/04 a další rozsudky tam zmíněné.

¹³⁷ Rozsudek SDEU ze dne 11. dubna 2013, Peter Sweetman a další proti An Bord Pleanála, C-258/11.

¹³⁸ VOŘÍŠEK Petr a kol. Stav ptactva České republiky 2009. *Sylvia*,... s. 23

¹³⁹ Úřad vlády ČR. *Zpráva o činnosti vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před soudním dvorem EU za rok 2009*, s. 89 [online]. vlada.cz, 2010, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <[https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/SDEUvlz/\\$file/VLZ-zprava_2009.pdf](https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/SDEUvlz/$file/VLZ-zprava_2009.pdf)>

uspokojila argumenty ČR a v řízení dále nepokračovala.¹⁴⁰ Tato zpráva pojednává předně o tom, že Komise zastavila řízení ohledně dodatečně vyhlášených PO Dehtář a Českobudějovické rybníky. O infringementu ohledně vadného vyhlášení PO Komárov a PO Heřmanský stav – Odra – Poolší zpráva pouze uvádí, že Komise tato řízení nepostoupila do další fáze a více se k věci nevyjadřuje.¹⁴¹

V ČR byly vyhlášeny dvě PO určené pro ochranu zimujících vodních ptáků. Jedná se o PO Nádrž vodního díla Nechanice a PO Střední nádrž vodního díla Nové Mlýny („VDNM“). Stav předmětů ochrany na Nových Mlýnech je různý. Situace u rybáka obecného (*Sterna hirundo*) je naprosto kritická. Oproti ostatním druhům je však rybák předmětem ochrany jako hnízdící druh. Stav severských hus (*Anser albifrons* a *Anser fabalis rossicus*) jsou značně nevyrovnané. Tyto výkyvy jsou způsobeny průběhem zimy spíše než stavem PO. Podíl ostatních vodních ptáků, které jsou zde předmětem ochrany, se jeví jako stabilní a PO stále představuje velmi významnou lokalitu. Nelze však přehlížet fakt, že počet hnízdících párů racka chechtavého (*Chroicocephalus ridibundus*), byť není předmětem ochrany ani druhem přílohy I, klesl o 17 500 párů za posledních 20 let!¹⁴²

Situace na nádrži Nechanice je v zásadě obdobná. Předměty ochrany v posledních letech sice nesplňovaly potřebné minimální počty, to však bylo způsobené dlouhodobým zámrzem hladiny. K žádným změnám v PO nedošlo.¹⁴³ Dá se tedy předpokládat, že i nadále bude vodními ptáky využívána.

Rušení lovem je významný ohrožující faktor společný nejen pro tyto dvě PO. Ten je u nás regulován předpisy o myslivosti a jeho vliv na vrubozobé ptáky je velmi významný. Nařízení vlády č. 27/2005 Sb, kterým se vyhláší PO střední nádrže VDNM i nařízení č. 530/2004 Sb. o vyhlášení PO Nechanice regulují lov vodních ptáků v těchto ptačích oblastech. Tato regulace však podle mého názoru není dostatečná. Lovci sice nemůžou lovit (a navíc pouze v určitém období) husy v PO, na okolí vně PO se však regulace nevztahuje. Zde se uplatní obecná úprava a lovit je povoleno. Připomeňme, že hejna husí každý den opouští vodní plochu a letí za pastvou. Na těchto přeletech mohou být loveny a ochrana poskytovaná PO tím pádem ztrácí na významu. Zvláště, když lov probíhá na samé hranici PO. V tomto spatřuji veliký nedostatek současné úpravy, který přímo negativně ovlivňuje samotnou podstatu PO.

S PO střední nádrž VDNM a s PO Pálava nutno zmínit další extrémně ohrožující faktor. Tím je plánovaná výstavba velice kontroverzní dálnice D52. Navržená trasa má vést po samé

¹⁴⁰ Tisková zpráva Ministerstva životního prostředí. *EK zastavila dvě infringementová řízení* [online]. mzp.cz, 14. března 2011, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/news_110314_infringementy>.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptáčích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010... s. 405 a násl.*

¹⁴³ HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptáčích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010... s. 359.*

hranici první zmíněné PO a dokonce přímo protnout tu druhou. Negativní vliv této stavby na PO je neoddiskutovatelný. Ve světle rozsudku SDEU¹⁴⁴, který se týkal podobné situace s irskou „EVL“ dle směrnice o stanovištích, se domnívám, že tato výstavba je zcela a bezprostředně v rozporu s evropským právem. Cituji samotný petit rozsudku: „Článek 6 odst. 3 směrnice Rady 92/43/EHS [směrnice o stanovištích] musí být vykládán v tom smyslu, že plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, bude mít nepříznivý účinek na celistvost této lokality, pokud může zabránit trvalému zachování základních charakteristik příslušné lokality souvisejících s výskytem prioritního přírodního stanoviště, jehož cíl ochrany byl důvodem k zařazení této lokality do seznamu lokalit významných pro Společenství ve smyslu této směrnice.“ Případná realizace dálnice ve zmíněné trase by jednoznačně zabránila trvalému zachování základních charakteristik příslušné lokality.

Že se tento rozsudek beze zbytku uplatní i na PO soudím i dle toho, že čl. 7 směrnice o stanovištích stanoví, že „Povinnosti vyplývající z ustanovení článku 6 odst. 2, 3 a 4 této směrnice nabývají povinnosti vyplývající z první věty článku 4 odst. 4 směrnice 79/409/EHS, pokud jde o území vyhlášená podle článku 4 odst.1 nebo obdobně uznaná podle článku 4 odst. 2 výše uvedené směrnice...“

To, že případ dálnice D52 není ojedinělým excesem, dokazuje obdobná situace s výstavbou dálnice D55 přes území PO Bzenecká Doubrava – Strážnické Pomoraví. Zde byly navíc chybně zpracovány dokumentace EIA i naturové posudky. Dokumentace EIA i kompetentní orgány ignorovaly možnou navrženou trasu mimo PO.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Rozsudek SDEU ze dne 11. dubna 2013, Peter Sweetman a další proti An Bord Pleanála, C-258/11.

¹⁴⁵ VORÍŠEK Petr a kol. Stav ptactva České republiky 2009. *Sylvia*,... s. 23.

5 Vyhodnocení efektivity ptačích oblastí

5.1 Jak efektivitu hodnotit?

Primárním cílem této práce je vyhodnotit, zda ochrana ptákům poskytovaná směrnicí o ptácích skrze český zákon o ochraně přírody a krajiny a další předpisy je efektivní a zda nese výsledky. Odpověď na otázku, zda konkrétní ochrana či konkrétní opatření na ochranu ptáků jsou efektivní, je relativně jednoduchá, pakliže odpověď je ano. V takovém případě se stavy populací zvyšují a ptáci přibývají. Složitější situace nastává, když počty ptáků klesají. V takovém případě nelze automaticky odpovědět ne, ochrana není efektivní. Do hry vstupuje řada faktorů vycházejících z biologických vlastností ptáků. Jsou jimi v první řadě migrace a tím pádem i vystavení se spoustě rizik, přirozené populační výkyvy způsobené klimatickými vlivy¹⁴⁶ a v neposlední řadě i obyčejné lidské chyby. Usuzovat na neefektivní ochranu z pouhých populačních trendů, dle mého názoru, nelze. Nicméně se stále jedná o nesmírně důležitý ukazatel, s kterým je třeba pracovat. Druhým faktorem stojícím po boku stavu populací je stav území. Pokud se bude zhoršovat, nelze v dlouhodobém horizontu předpokládat naplnění cílů ochrany.

5.2 Monitoring a hodnocení v rámci EU

Evropská unie samozřejmě pamatuje na nutnost hodnocení účinnosti směrnic na ochranu přírody. Požadavky na report členských států Komisi ohledně stavu cílových druhů, resp. stanovišť, obsahují čl. 17 směrnice o stanovištích a čl. 12 směrnice o ptácích. Tato ustanovení podávají EU zpětnou vazbu o efektivitě ochranných legislativních opatření a poskytují základní podklad pro souhrnné celoevropské hodnocení stavu druhů, resp. stanovišť. Toto celoevropské hodnocení se vydává jednou za šestileté mapovací období. Reportovací perioda činí šest let oproti třem letům uvedeným v čl. 12 směrnice o ptácích. Důvodem pro toto prodloužení je synchronizace s hodnotícími zprávami dle směrnice o stanovištích.¹⁴⁷ Nepodařilo se mi dohledat, jaký má toto prodloužení reportovací periody právní základ. Pravděpodobně nemá žádný právní základ, nýbrž vyplynulo pouze z jednání Komise a odborníků z členských států, kteří se shodli, že tento krok je rozumný a vhodný.¹⁴⁸

Důležitým výstupem tohoto hodnocení byla zpráva Komise určená Evropskému parlamentu a Radě nazvaná Zpráva o stavu a trendech u typů stanovišť a druhů, na které se

¹⁴⁶ Například populace ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) velmi silně fluktuují v závislosti na průběhu zimy. Uvádí se, že až 80% ledňáčků může za tuhých zim zahynout v důsledku zámrazu vodních ploch. Tomu se ledňáček brání svou velmi silnou rozmnožovací schopností, když nezřídka vyhnízdí i 3 krát za sezonu. Díky tomu se stavy během několika let dorovnají a populace ledňáčka jsou zpravidla hodnoceny jako kolísající.

¹⁴⁷ VOJTĚCHOVSKÁ Eva. Zpráva o stavu druhů přílohy I Směrnice o ptácích. *Ochrana přírody*. 2015, roč. 70, č. 1, s. 31.

¹⁴⁸ E-mailová komunikace s Evou Vojtěchovskou ze dne 8. března 2017. Archiv autora.

vztahuje směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích, za období 2007–2012, jak se požaduje podle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích ze dne 20. května 2015.¹⁴⁹ Prostřednictvím této zprávy Komise plní požadavek na posuzování pokroku v provádění směrnic. Jde o první komplexní zhodnocení vývoje stavu populací ptáků, a to v rámci celého území EU, nikoliv na úrovni členských států. To znamená, že zpráva neodráží aktuální vývoj populace v místním (regionálním, státním) měřítku. Zpráva pracuje se třemi kategoriemi ohrožení (bezpečný stav, téměř ohrožený a ohrožený) a čtyřmi typy trendů vývoje populace (vzrůstající, stabilní, kolísající a klesající). Zpráva dále dělí zjištěné výsledky na dlouhodobý (1980 – 2012) a krátkodobý (2001 – 2012) trend. Komise si je vědoma nutnosti zjistit co nejdůsledněji, že zjištěný pokrok odráží skutečné změny v populacích a není pouze plodem lepší dostupnosti dat či odlišné metodiky.¹⁵⁰

Ze zprávy vyplývá, že z dlouhodobého hlediska je 52% všech druhů ptáků řazeno v kategorii bezpečný stav, 15% je téměř ohroženo a 17% ohroženo. U 16% nejsou k dispozici relevantní podklady a jejich stav není hodnocen. Důležitější a o aktuální situaci více vypovídající je krátkodobý trend, který odráží i aktuální vývoj populace u (téměř) ohrožených druhů. Ti z pouhých 4% vykazují vzrůstající stav, 6% stav stabilní a 20% stav ohrožených druhů klesá.¹⁵¹

Tato čísla jsou vztažena k celkovému počtu druhů. Jednoduchým přepočtem dospějeme k závěru, že vzrůstající stav vykazuje 13,3% ohrožených druhů, stabilní 20% a více než 66,6% ohrožených druhů nadále ubývá. To nepovažuji za dobrý výsledek, spíš naopak za lehce alarmující zprávu.

V další části se zpráva věnuje pokroku při naplňování cíle 1 Strategie v oblasti biologické rozmanitosti.¹⁵² Tento cíl vyžaduje zajistit bezpečný nebo zlepšený stav populace u 78% druhů ptáků (tj. slovy Strategie o 50% více druhů). Do této kategorie zpráva řadí 60,5% druhů, což je o 17,5% pod vytčenou hranicí.¹⁵³ Nutno poznamenat, že data jsou datována k roku 2015 a hranice 78% je cílem určeným k dosažení do roku 2020. Určitý prostor pro zlepšení zde tedy je, vyvstává však otázka, na kolik je reálné cíl naplnit, čili zvrátit klesající trend u dalších 16% druhů.

¹⁴⁹ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě. *Zpráva o stavu a trendech u typů stanovišť a druhů, na které se vztahuje směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích, za období 2007–2012, jak se požaduje podle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích ze dne 20. května 2015.*, body 1 a 2 [online]. [cit. 20. února 2017]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52015DC0219>>.

¹⁵⁰ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě. *Zpráva o stavu a trendech u typů stanovišť a druhů, na které se vztahuje směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích, za období 2007–2012, jak se požaduje podle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích ze dne 20. května 2015.*, body 1 a 2 [online]. [cit. 20. února 2017]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52015DC0219>>.

¹⁵¹ Tamtéž, bod 3.2.

¹⁵² Viz. kap. 1.2.2.

¹⁵³ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě. *Zpráva o stavu a trendech u typů stanovišť a druhů, na které se vztahuje směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích, za období 2007–2012, jak se požaduje podle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích ze dne 20. května 2015.*, body 1 a 2 [online]. [cit. 20. února 2017]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52015DC0219>>.

Samozřejmě za současného zachování stavu všech druhů nyní řazených v kategorii bezpečného stavu. Závěry této zprávy mají být též využity ke kontrole účelnosti směrnic, aby bylo zjištěno, zda plní svůj cíl.

Pozitivní vliv směrnice o ptácích ukazuje studie Fiony Sanderson a kol., která se zabývala problematikou populačních trendů v souvislosti s klimatickými změnami. Druhy uvedené v příloze I směrnice o ptácích vykazují prokazatelně lepší trendy než druhy v příloze neuvedené. Lepšího výsledku dosáhly státy, které přistoupily k EU dříve než ty, které (podobně jako ČR) přistoupily až v roce 2004 nebo později. Přesto byl i u těchto zemí pozitivní efekt směrnice zřetelný.¹⁵⁴

5.3 Monitoring a hodnocení v rámci České republiky

První hodnotící zpráva (report) ze strany České republiky byla Komisi podána v roce 2008 a shrnovala rozličné údaje týkající se provedení směrnice o ptácích u nás z let 2005 – 2007. Tato zpráva byla spíše souhrnem administrativních a správních opatření než skutečným reportem stavu druhů. Poté byla podoba hodnotících zpráv sjednocena se strukturou zavedenou směrnicí o stanovištích byl například prodloužen interval na 6 let. První „nová“ zpráva byla podána v roce 2013 za období let 2008 – 2012, což je po 5 letech z důvodu zmíněné koordinace s reportovacím obdobím se směrnicí o stanovištích. Data, z kterých tato zpráva vycházela, byla získána z nálezové databáze ochrany přírody¹⁵⁵, hodnocení výsledků monitoringu druhů uvedených v příloze I směrnice o ptácích, databáze ornitologických pozorování ČSO Avif¹⁵⁶, výsledků Jednotného programu sčítání ptáků¹⁵⁷, výsledků kroužkování, ale i ze Zimního sčítání vodních ptáků^{158, 159}.

V této hodnotící zprávě podala Česká republika údaje o 47 druzích přílohy I směrnice o ptácích. Reportovací povinnost se však vztahuje na všechny druhy ptáků. Zajímavé je, že pouze Česká republika měla s tímto rozsahem problém a údaje jako jediný členský stát EU, s výjimkou

¹⁵⁴ SANDERSON Fiona a kol. Assessing the Performance of EU Nature Legislation in Protecting Target Bird Species in an Era of Climate Change. Conservation Letters, A journal of the Society for Conservation Biology. 2015, 0 (0), s. 6.

¹⁵⁵ AOPK. Informační systém ochrany přírody. Nálezová data [online]. portal.nature.cz, [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <http://portal.nature.cz/publik_syst/cihtmlpage.php?what=1021&nabidka=rozbalit>.

¹⁵⁶ ČSO. Databáze faunistických pozorování. [online]. birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://birds.cz/avif/>>.

¹⁵⁷ ČSO. Jednotný program sčítání ptáků [online]. Dostupné na <<http://jpsp.birds.cz/>>.

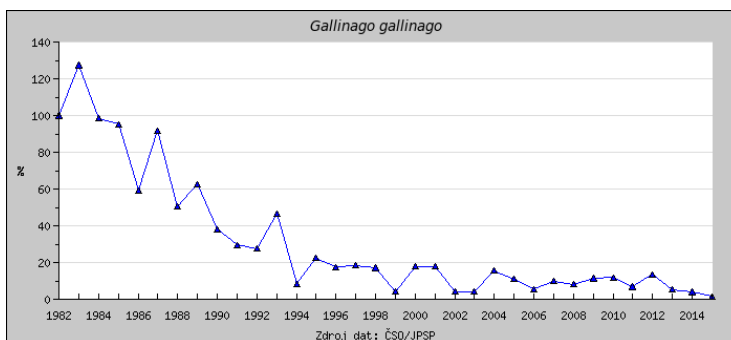
¹⁵⁸ Monitoring vodních ptáků v ČR, úvodní stránka [online]. waterbirdmonitoring.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.waterbirdmonitoring.cz/>>.

¹⁵⁹ VOJTĚCHOVSKÁ Eva. Zpráva o stavu druhů přílohy I Směrnice o ptácích. Ochrana přírody. 2015, roč. 70, č. 1, s. 31.

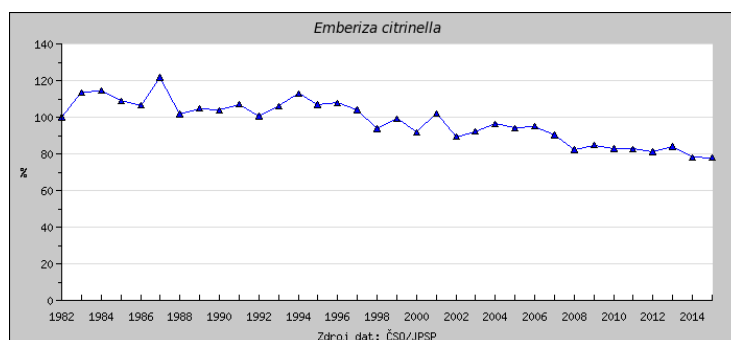
Řecka, neposkytla kompletní. Hůře než my reportovalo pouze Řecko, které neposkytlo žádná data.¹⁶⁰

Z těchto dat nicméně vyplývá následující. Z druhů, pro jejichž hnízdění byly vyhlášeny ptačí oblasti, 10% vykazuje klesající stav v krátkodobém trendu. Jmenovitě se jedná výra velkého (*Bubo bubo*), lejska malého (*Ficedula parva*), strnada zahradního (*Emberiza hortulana*) a tetřívka obecného (*Tetrao tetrix*). 22% druhů je vyhodnoceno jako stabilních, 60% druhů vzrůstá, 3% kolísají a zbylých 5% nebylo hodnoceno. Co se zimujících druhů týká, tak dva (moták pilich a kalous pustovka) jsou hodnoceny jako kolísající (40%), husa polní tundrová (*Anser fabalis rossicus*) vykazuje ubývající počty, zatímco početnost husy běločelé (*Anser albifrons*) je stabilní. Stav posledního zimujícího druhu, orla mořského, nebyl hodnocen.¹⁶¹ Z těchto čísel se však samo o sobě mnoho závěrů vyvodit nedá.

Hodnotící zpráva ČR uvádí pouze data o druzích přílohy I směrnice o ptácích, nezabývá se tedy ptáky „běžnými“. Přitom to jsou právě tyto druhy, které věrněji odráží skutečný stav. Ten je především u ptáků zemědělské krajiny, bohužel, velmi žalostný. Příčin je více. Za všechny lze jmenovat intenzifikaci zemědělství (pesticidy) nebo ztrátu heterogenity území. Současný stav krajiny směřuje ještě k drastičtějšímu úbytku běžných ptáků a zákonná ochrana ptáků zemědělské krajiny zcela selhává.¹⁶² Na tomto místě nemohu nezmínit některá data, vyplývající z Jednotného programu sčítání ptáků. Na početnosti bekasiny otavní (Graf. 1)¹⁶³ se velmi tvrdě podepsalo vysoušení podmáčených ploch a její početnost klesla od roku 1982 o více než 95%. Podobný trend ukazuje

Graf 1 – bekasina otavní

Graf 2 – strnada obecný

¹⁶⁰ European Topic Centre on Biological Diversity. *Species trends at the member states, Czech Republic* [online]. bd.eionet.europa.eu, [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://bd.eionet.europa.eu/article12/report?period=1&country>>.

¹⁶¹ Evropská Komise. *National summary for article 12, Czech Republic*, s. 3 [online]. circabc.europa.eu, [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <https://circabc.europa.eu/sd/a/f82d8271-5132-4eb7-bdca-14951d723e34/CZ_A12NatSum_20141031.pdf>.

¹⁶² VOŘÍŠEK Petr a kol. Stav ptactva České republiky 2009..., s. 19.

¹⁶³ ČSO, *Jednotný program sčítání ptáků. Indexy a trendy 2016, bekasina otavní* [online]. jpsp.birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://jpsp.birds.cz/vysledky.php?taxon=534>>.

i typický druh zemědělské krajiny strnad obecný (*Emberiza citrinella*), jeden z nejběžnějších českých ptáků. Pokles populace strnada o cca 20% (Graf 2)¹⁶⁴ reálně představuje alarmující ztrátu více než milionu kusů jedinců!

Zajímavý pohled na přínos směrnice o ptácích by mohlo přinést srovnání s historickým vývojem populací v době před rokem 2004, tedy před euronovelou ZOPK. Studie publikovaná v roce 2008 shrnuje efektivitu legislativních opatření k ochraně ptáků po přijetí ZOPK v roce 1992 do roku 2003. Z výsledků vyplývá, že 29% zvláště chráněných druhů vykazuje ubývající trend, stejně jako 29,2% druhů zvláště nechráněných. Druhy ubývající před přijetím ZOPK nadále ubývaly a to i v případě, že byly vedeny jako zvláště chráněné.¹⁶⁵ Celkové aktuální trendy vývoje populací na našem území po roce 2004 však nejsou zpracovány.

Nyní v roce 2017 běží ochranná opatření vyžadovaná směrnicí již 13. rokem. Pozitivní efekt legislativních opatření na ochranu ptáků má být nejvýraznější v době mezi 12 – 13 léty od přijetí těchto opatření. V této době jejich efektivita dosahuje svého maxima a další nárůst početností ptačích populací bývá toliko pozvolný.¹⁶⁶ Ptačí populace mají dostatečně dlouhý čas, aby se mohla projevit jejich pozitivní reakce na ochranná opatření, a zároveň tato jsou ještě relativně mladá a je jim věnována náležitá pozornost. Nyní se nacházíme právě v tomto časovém horizontu a ochrana, poskytovaná směrnicí o ptácích, by se měla projevit nejsilněji. Zda tomu tak bude, se dozvíme nejspíše z další hodnotící zprávy, která bude zpracována pro období 2013 – 2018.

¹⁶⁴ ČSO, *Jednotný program sčítání ptáků. Indexy a trendy 2016, strnad obecný* [online]. jpsp.birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na < <http://jpsp.birds.cz/vysledky.php?taxon=890>>.

¹⁶⁵ VOŘÍŠEK a kol. How effective can be the national law in protecting birds?..., s. 224 – 225.

¹⁶⁶ VOŘÍŠEK a kol. How effective can be the national law in protecting birds?..., s. 227.

6 Naplňuje česká právní úprava cíle směrnice o ptácích?

Předmětem této kapitoly je jednak shrnutí výše zmíněného a především formulování vyvozených závěrů, potažmo odpovědí na položené výzkumné otázky.

K prvnímu cíli směrnice o ptácích, totiž obecné ochraně všech ptáků vyskytujících se na našem území, lze uvést následující. Euronovela vložila do ZOPK §5a, který zavádí obecnou ochranu volně žijících ptáků. Osobně jsem se v praxi setkal s případy porušování zákazů stanovených §5a ZOPK, především zákazu úmyslného usmrcování ptáků. Stále jsou bohužel dosti časté případy trávení ptáků, především dravců, což nás přesouvá do trestněprávní roviny. Tyto případy však nelze považovat za systémovou chybu, nýbrž pouze za individuální excesy. Na základě výše zmíněného se domnívám, že česká právní úprava je dostatečná a vyhovuje prvnímu cíli směrnice o ptácích.

K druhému cíli, totiž zachování, resp. přivedení populací ptáků na určitou úroveň, již tak jednoznačný závěr nemá. Vzhledem k vágnosti předmětné definice „úrovně“, k tomu, že řada druhů je stále (velmi) vzácných, k samotnému faktu existence vzácných druhů a konečně i vzhledem k tomu, že ptačí populace procházejí přirozenými výkyvy, si netroufám jednoznačně tvrdit, zda v tomto cíli české právo směrnici vyhovuje. Odpověď na tuto otázku tedy nechávám otevřenou. Domnívám se, že pochybnosti jsou na místě.

Nejproblematičtější se jeví dosahování třetího formulovaného cíle směrnice, tedy zajištění zvláštní územní ochrany druhům vyjmenovaným v příloze I. Přestože z výše zmíněných závěrů hodnotící zprávy vyplývá, že pouze 10% takto chráněných druhů ubývá, musím s naplněním tohoto cíle polemizovat. V souvislosti s účelovou změnou hranic Po Komárov a PO Heřmanský stav – Odra – Poolší a s vleklými řízeními o trasy dálnic D52 a D55 přímo skrz území PO vyvstává otázka. K čemu vlastně se PO vyhlašují? Bohužel ani po zpracování této práce a opravdu hlubokém proniknutí do problematiky odpověď na tuto otázku formulovat nedovedu. A to je špatně. Smysl a přínos PO k ochraně ptáků by měl být zřejmý. Na první pohled viditelný.

Účel PO je zajištění přežití a rozmnožování chráněných druhů skrze ochranu jejich biotopů. Tím pravým effet utile je udržet životní prostředí ptáků v příznivém stavu. A to se, bohužel, v českých podmínkách neděje. I v PO dostávají přednost jiné zájmy než ty ochranářské a koncepční dokumenty se zpracovávají pouze proto, aby existovaly, a jejich praktické využití je často nulové. Domnívám se, že takovéto uplatňování, nebo spíše neuplatňování požadavků směrnice o ptácích je v rozporu s jejím effet utile, v rozporu s jejím smyslem.

Směrnice je akt na cíl a tím cílem je efektivní ochrana, ne formální provedení ustanovení směrnice do národního právního řádu. Důkazem budiž i to, že účelem ZOPK definovaným v §1

je „*vytvořit soustavu Natura 2000*“ a nikoliv vytvořit a udržovat, naplňovat či spravovat. Pouhé vytvoření PO bez dalšího nemůže být naplněním effet utile směrnice o ptácích.

Odpovězme na otázku, zda české pojetí PO naplňuje effet utile směrnice o ptácích. Dle mého názoru podpořeného touto prací jednoznačně ne. Dokonce se domnívám, že jde o učebnicový příklad tzv. laxního prosazování komunitárního práva na základě vnější motivace.¹⁶⁷ Správným krokem k nápravě by mělo být podání stížnosti Komisi a následné zahájení řízení o porušení smlouvy, případně až předložení věci SDEU.

K čtvrtému cíli směrnice, totiž zajištění zvláštní územní ochrany stěhovavým druhům neuvedeným v příloze I, lze konstatovat toto. V České republice jsou pouze tři PO vyhlášené k ochraně stěhovavých ptáků. Vyhlášení a tedy formální vyhovění požadavkům směrnice o ptácích považuji za dostatečné, především vzhledem k biotopovým požadavkům zimujících vodních ptáků, které považuji za relativně nízké. Jediným vážným zdrojem ohrožení je lov, který česká legislativa reguluje. Otázkou spíše na jinou diplomovou práci je, zda tato regulace je dostatečná, když i přes ni se jedná o významné ohrožení. Celkově vzato se však domnívám, že v tomto cíli Česká republika směrnici vyhovuje.

Dalším bodem, ve kterém česká úprava jednoznačně nevyhovuje požadavkům směrnice o ptácích, je nevyhlášení dalších ptačích oblastí. Jak zmiňuji výše, Hora od r. 2010 publikuje dalších 5, resp. 6 lokalit, které dlouhodobě splňují kritéria na vyhlášení za PO. Ve světle judikatury SDEU i samotné dikce ustanovení směrnice je zřejmé, že se jedná o jednoznačné porušení implementace požadavků směrnice. Toto pochybení je skutečně na první pohled zřejmé, netřeba ho dosahovat výkladem jako nevyhovění effetu utile již vyhlášených ptačích oblastí. Pracovníkem AOPK jsem byl ujistěn, že „*vyhlášení dalších PO v plánu určitě není*“. Toto považuji za neoddiskutovatelné pochybení a domnívám se, že v tomto ohledu není česká legislativa konformní s tou evropskou. I zde by bylo správným krokem zahájení infringementu.

Odpověď na otázku, zda vyhovuje česká právní úprava ochrany ptáků směrnici o ptácích, formuluji následovně. Euronovela ZOPK promítla, byť na druhý pokus, požadavky směrnice o ptácích do českého právního řádu poměrně kvalitně. Máme zavedenu fungující obecnou ochranu ptáků i ustanovení zmocňující vládu k vyhlášení PO, i všechny další požadavky zavedené směrnici o ptácích. Z tohoto pohledu považuji českou právní úpravu za konformní. Musím však zopakovat, že realizace konkrétních opatření je na nízké úrovni.

Odpověď na další výzkumnou otázku „*Jedná se o skutečné vyhovění smyslu a účelu směrnice o ptácích ve světle zásady effet utile, nebo jde pouhé formální vyhovění požadavkům směrnice?*“ se skrývá v celém textu práce a pozorný čtenář si ji jistě dovede formulovat sám. Nicméně shrnu, že podle mého

¹⁶⁷ KNILL, Christoph a kol. Balancing competitiveness and conditionality: environmental policy-making in low-regulating countries... s. 1020.

názoru se praxe v ochraně ptáků v ČR pouze vzdáleně přibližuje tomu, co po nás žádá EU. Praktická ochrana nejenže není ideální, ale v mnoha případech není ani dostatečná. V tomto ohledu české provedení směrnice nevyhovuje jejím požadavkům a nenaplňuje její effet utile.

Přes veškeré negativní závěry není ani v náznaku mým cílem zpochybnit roli legislativního zakotvení ochrany ptáků. To naopak považuji za nesmírně důležité a nezbytné. Je, myslím, zřejmé, že mou snahou je spíše kritická reflexe aplikace těchto ustanovení.

7 Závěr

Diplomová práce se věnovala problematice ochrany ptáků. Cílem nebylo pouze podat strohý přehled právní úpravy, ale především poukázat, jak je tato právní úprava aplikována v praxi.

Práce zdůraznila nenahraditelnou roli komunitárního práva na poli ochrany přírody, které má oproti mezinárodní a národní úpravě mnohem lepší předpoklady pro praktické vynucení. Nejmarkantnějším projevem ochrany přírody na evropské úrovni je soustavou chráněných území Natura 2000. Ta s problematikou ochrany ptáků úzce souvisí nejen tím, že samotné ptačí oblasti jsou samozřejmě součástí Natury 2000, ale i EVL mají nemalý význam pro ptáky. Byť nejsou primárně konstituovány k ochraně ptáků, tak je zřejmé, že konzervace určitého území nebo jeho aktivní management udržující lokalitu v příznivém stavu má pozitivní vliv na všechny živočichy, tedy i na ptáky.

Stěžejním legislativním aktem na poli evropské ochrany ptáků je už od roku 1979 směrnice o ptácích. Ta kodifikovala požadavky jak na obecnou ochranu ptáků tak na zvláštní druhovou a územní ochranu vybraných druhů. Do našeho právního řádu byla vtělena tzv. euronovelou ZOPK. Směrnice je akt na cíl a pro stanovení jejího smyslu a effet utile bylo předně nutné přesně vymezit cíle, na které míří. Ty jsou následující: obecná ochrana všech druhů ptáků; zachování jejich populací na určité úrovni; a zajištění zvláštní územní ochrany a) druhům uvedeným v příloze I směrnice; b) stěhovavým druhům v příloze I neuvedeným.

Ve světle uvedených cílů z práce vyplývá, že effet utile směrnice o ptácích není pouhé jednorázové vyhovění požadavkům směrnice, ale že ta naopak míří na efektivní ochranu, která si přirozeně žádá další činnost. Ta spočívá nejen ve vyhlášení dalších vhodných oblastí za PO, ale především v provádění patřičného managementu, čili aktivní realizaci zákonem žádané ochrany. Ta se, bohužel, nerealizuje.

Směrnice o ptácích zavedla povinnost vyhlášení zvláště chráněných území pro ptáky – ptačích oblastí. V České republice je vyhlášeno celkem 41 ptačích oblastí, z toho 38 na ochranu druhů uvedených v příloze I a 3 pro stěhovavé druhy v příloze I neuvedené. Jsou ale tyto ochranné kroky efektivní? Jednou z možností hodnocení efektivity ptačích oblastí je sledování stavů a trendů ptačích populací. Směrnice o ptácích ostatně stanoví požadavek na pravidelné reportování tohoto stavu. Tato zpráva byla vydána zatím pouze jedna a dle jejích závěrů by se mohlo zdát, že ochrana ptákům poskytovaná v ptačích oblastech je relativně efektivní. Druhou rovínou ovšem představuje ochrana samotného území. Avšak ani základní požadavek územní ochrany není v několika PO naplňován. Území chráněné jako PO musí čelit tlakům různých

stavebních projektů, ať už stran výstavby silnic (dálnice D52 a D55) nebo výstavby průmyslových center. Přitom přesně tato činnost je v PO dle ustálené judikatury SDEU striktně zapovězena.

Ke stanovení nezbytných opatření vhodných k péči o ptačí oblasti se zpracovávají souhrny doporučených opatření. SDO je nutné zpracovávat jak dle českého a evropského práva tak dle strategických dokumentů EU. SDO jsou koncepčním dokumentem a mají přinést podklad pro efektivní management lokalit a dále mají přispívat k ochraně mimo jiné i tím, že jsou podkladem pro jiné plánovací dokumenty. Realita je bohužel taková, že SDO z velké části (cca 66%) nejsou zpracovány. Logicky tedy k ochraně příliš přispívat nemohou.

Vraťme se k výše vytyčeným cílům. Na základě všech popsaných skutečností lze odpovědět na otázku, zda česká právní úprava tyto cíle naplňuje. S prvním z nich, tedy obecnou ochranou, nenastává žádný problém. Obecná ochrana ptáků je dostatečně ošetřena v §5a ZOPK. U cíle přivedení ptačích populací na určitou úroveň nastal interpretační problém. Jaká úroveň to má být? Tento cíl je, dle mého názoru, v zásadě nenaplnitelný. Jeho význam spočívá spíše v proklamaci ochrannářské činnosti.

Nejzajímavější výsledky vyplývají z třetího cíle, čili ze zajištění zvláštní územní ochrany druhům uvedeným v příloze I směrnice o ptácích. V tomto směru česká realizace silně zaostává a ve světle ustálené judikatury SDEU i samotné dikce směrnice nevyhovuje tomuto cíli. Není ovšem pravda, že by byly požadavky směrnice o ptácích nedůsledně transponovány do českých předpisů. Zde jsem výraznější chybu neshledal. Nedostatečná je však skutečná realizace těchto ustanovení. V ČR nemáme vyhlášen dostatečný počet ptačích oblastí a dle všech indicií se vyhlášení dalších PO neplánuje. V těch stávajících není vyhlášen adekvátní počet druhů ptáků, které jsou předmětem ochrany. Od prvotního vymezení PO a jimi chráněných druhů před 13 lety se podmínky leckde změnilly a druhy, které již dlouhodobě splňují požadavky na vyhlášení za předmět ochrany, stále nejsou a patrně ani nebudou dovyhlášeny. Jinými slovy se jim nedostává takové míry ochrany, jakou požaduje komunitární právo.

Ještě o poznání horší je fakt, že jsou často opomíjeny požadavky na územní ochranu PO. V drtivé většině PO se nerealizují řádná ba ani žádná opatření k zachování optimálních podmínek pro předměty ochrany. Neřkuli se některé PO musí potýkat s takovými problémy, jakými je zmíněná výstavba dálnic, resp. rychlostních silnic po samé hranici území, ale i přímo skrz PO. Třetímu cíli česká realizace právní úpravy jednoznačně nevyhovuje.

Stejný závěr musím konstatovat i u naplnění effet utile směrnice o ptácích, kterému také nedostáváme. To je v případě směrnice, aktu na cíl, problém. Situace si však žádá bližší analýzu a poskytuje prostor pro další práci ať už mou, nebo jiných.

Literatura a další zdroje

Monografie

- CARSON Rachel. *Silent Spring*. Houghton Mifflin Company, New York, 1994, 368 s.
- DAMOHORSKÝ Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 678 s.
- DUPUY Pierre-Marie, VIÑUALES E. Jorge. *International Environmental Law*. Cambridge University Press, 2015, 483 s.
- GREGORY Jones. *The Habitats Directive. A developer's obstacle course?* Hart publishing, Oxford and Portland, 2012, 323 s.
- HOECKE Van Mark. *Epistemology and Methodology of Comparative Law*. Bloomsbury Publishing 2014, 408 s.
- HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2005 – 2007*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2010, 320 s.
- HORA Jan a kol. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastech v letech 2008 – 2010*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2015, 491 s.
- JANČÁŘOVÁ Ilona a kol. *Právo životního prostředí: zvláštní část*. 1. vyd. Masarykova univerzita v Brně, 2015. 621 s.
- JANČÁŘOVÁ Ilona. *Mezinárodní ochrana životního prostředí*. Masarykova univerzita v Brně, 1992, 43 s.
- JANČÁŘOVÁ Ilona. *Mezinárodní smlouvy na ochranu životního prostředí – vybrané otázky*. Masarykova univerzita v Brně. Brno, 1997. 185 s.
- JANS H. Jans, VEDER H.B.Hans. *European Environmental Law. After Lisbon. 4th edition*. Europa Law Publishing, Groningen, 2012, 560 s.
- KRÁL R. *Transpozice a implementace směrnic ES v zemích EU a ČR*. Praha, C. H. Beck, 2002, 158 s.
- KRÄMER Ludwig. *EU Environmental law. Seventh edition*. London, Sweet & Maxwell, 2012, 465 s.
- KRUŽÍKOVÁ Eva a kol. *Právo životního prostředí evropských společenství. Praktický průvodce*. Linde Praha a. s., 2003. 410 s.
- MACRORY Richard (ed.). *Reflections of 30 Years of EU Environmental Law*. Europa Law Publishing, Groningen, 2006, 628 s.
- MIKO Ladislav, BOROVIČKOVÁ Hana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 2. vydání. Praha, C.H. Beck, 2007, 607 s.

- PEKÁREK M. a kol. *Právo životního prostředí, 1. díl. 2. přepracované vydání*, Masarykova Univerzita v Brně, 2009, s. 323
- PRCHALOVÁ Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000, Komentář a prováděcí předpisy*. Linde Praha, 2006. s. 351
- RODGERS P. Christopher. *The law of nature conservation*. Oxford press, 2013, 337 s.
- RYBKA Vlastík a kol. *Mokřady střední Moravy*. Sagittaria, Olomouc, 1996, s.
- STEJSKAL Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Linde Praha a. s., 2006. s. 591.
- STEJSKAL Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Praha, Wolters Kluwer a.s. 2016. s. 576.

Články

- HAROLD W. WOOD Jr., 'The United Nations World Charter for Nature: The Developing Nations' Initiative to Establish Protections for the Environment, volume 12, Issue 4 *Ecology Law Quarterly*, 1985, 21 s.
- HORA Jan, MARHOUL Pavel. Návrh oblastí ochrany ptáků v České republice. *Ochrana přírody*. 2002, roč. 57, č. 7, s. 195 – 213.
- KNILL, Christoph a kol. Balancing competitiveness and conditionality: environmental policy-making in low-regulating countries, *Journal of European Public Policy*, Vol. 15, N. 7, 2008, s. 1019-1040.
- KNIŽÁTKOVÁ Eva, LACINA David. Souhrny doporučených opatření pro ptačí oblast. *Ochrana přírody*. 2005, roč. 60, č. 5 s. 12 – 14.
- KUČERA J. et. al. Česká republika přistupuje k Bonnské úmluvě, *Ochrana přírody*, 1994, roč. 49, č. 5, s. 131 – 134.
- KUČERA J. et. al. Česká republika přistupuje k Bonnské úmluvě, *Ochrana přírody*, roč. 1994, č. 5.
- MAYR Stefan. Putting a Leash on the Court of Justice? Preconceptions in National Methodology v Effet Utile as a Meta-Rule. *European Journal of Legal Studies*, 2012/13, vol. 5, Issue, s. 8 – 21.
- PLEŠNÍK Jan. Mezinárodní úmluvy v péči o přírodu a krajiny: Svět jako vůle a představa. *Ochrana přírody*. 2003, roč. 58, č. 6, s. 161.
- POKORNÝ Jiří. Příprava odborných podkladů pro soustavu NATURA 2000. *Ochrana přírody*. 2002, roč. 57, č. 7, s. 193 – 194.

- ROTH Petr. NATURA 2000: evropská teorie začíná získávat české obrysy. *Ochrana přírody*. 2002, roč. 57, č. 7, s. 214-216.
- ROTH Petr. Nejčastější omyly kolem Natury 2000 v České republice. *Ochrana přírody*, 2005, roč. 60, č. 10, s. 311.
- SANDERSON Fiona a kol. Assessing the Performance of EU Nature Legislation in Protecting Target Bird Species in an Era of Climate Change. *Conservation Letters, A journal of the Society for Conservation Biology*. 2015, 0 (0), s. 1 – 9.
- SEHNÁLEK David. Effet utile a jeho projevy při interpretaci komunitárního práva. *Právník*, 2009, roč. 150, č. 8, s. 785 – 808.
- STEJSKAL Vojtěch. Nature Conservation and Landscape Protection in the Czech Legal System, *JEEPL 2/2007*, s. 117- 126.
- STEJSKAL Vojtěch. Plnění povinností vyplývajících ze směrnice o ptácích a ze směrnice o stanovištích. *České právo životního prostředí*. 2001, roč. 1, č. 1 (1), s. 52 – 56.
- STEJSKAL Vojtěch. Příprava vzniku oblastí ochrany ptactva SPA podle Směrnice Rady č. 79/409/EEC v České republice. *České právo životního prostředí*. 2002, roč. 2, č. 4 (6), s. 30 – 40.
- VOJTĚCHOVSKÁ Eva. Zpráva o stavu druhů přílohy I Směrnice o ptácích. *Ochrana přírody*. 2015, roč. 70, č. 1, s. 31 – 36.
- VOMÁČKA Vojtěch, JANČÁŘOVÁ Ilona. Sedmý akční program pro životní prostředí – obr na nejistých nohách. *České právo životního prostředí*, 2015. roč. 15, č. 1 (37), s. 61 – 110.
- VOPÁLKOVÁ Alena. Problematika transpozice a implementace předpisů EU v oblasti ochrany přírody a krajiny, konkrétně směrnice Rady č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a směrnice Rady č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. *České právo životního prostředí*. 2002, roč. 2, č. 1 (3), s. 42 – 46.
- VOŘÍŠEK Petr a kol. How effective can be the national law in protecting birds? A case study from the Czech Republic. *Folia Zoologica*. 2008, roč. 57, č. 3, s. 221 – 230.
- VOŘÍŠEK Petr a kol. Stav ptactva České republiky 2009. *Sylvia*, 2009, roč. 45, s. 1 – 38.

Legislativní akty

- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii. Úř. věst. C 202, 7. 6. 2016.
- Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C 202, 7. 6. 2016.
- Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979, o ochraně volně žijících ptáků. Úř. věst. L 103, 25. 4. 1979.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009, o ochraně volně žijících ptáků. Úř. věst. L 20, 26. 1. 2010.
- Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Úř. věst. L 206, 22. 7. 1992.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v různých zněních 93/2014 Sb.
- Zákon č. 218/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 208/2012 Sb. ze dne 25. dubna 2012 o vyhlášení evropsky významných lokalit zařazených do evropského seznamu.
- Nařízení vlády č. 93/2014 Sb., ze dne 28. dubna 2014, kterým se mění nařízení vlády č. 208/2012 Sb., o vyhlášení evropsky významných lokalit zařazených do evropského seznamu.
- Nařízení vlády č. 51/2005 Sb. ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti.
- Vyhláška č. 152/2006 Sb. o odchýlném postupu při ochraně ptáků a výjimce ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů ptáků pro jejich značení.
- Zákon č. 349/2009 Sb. ze dne 11. září 2009, kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové prameny

- AOPK ČR. *Seznam Evropsky významných lokalit* [online]. nature.cz, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=seznam&quickfilter=3&show_all=0.

- AOPK. *Informační systém ochrany přírody. Nálezková data* [online]. portal.nature.cz, [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <http://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1021&nabidka=rozbalit>.
- Ateliér pro životní prostředí. *Nevládní organizace navrhnou úpravu zákona o ochraně přírody. České republiky broží sankce EU* [online]. atelier.ecn.cz, 8. června 2007, [cit. 16. února 2017]. Dostupné na <http://atelier.ecn.cz/ukaz.php?co=aktuality&id=65#poznamka_01>
- Bonnská úmluva. *Parties to the Convention to the conservation of migratory species of wild animals* [online]. cms.int, [cit. 1. února 2017]. Dostupné na <http://www.cms.int/sites/default/files/document/Inf6_1_parties_0.pdf>
- ČSO, *Jednotný program sčítání ptáků. Indexy a trendy 2016, bekasina otavní* [online]. jpsp.birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://jpsp.birds.cz/vysledky.php?taxon=534>>.
- ČSO, *Jednotný program sčítání ptáků. Indexy a trendy 2016, strnad obecný* [online]. jpsp.birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://jpsp.birds.cz/vysledky.php?taxon=890>>.
- ČSO. *Databáze faunistických pozorování.* [online]. birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://birds.cz/avif/>>.
- ČSO. *Databáze faunistických pozorování.* [online]. birds.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://birds.cz/avif/>>.
- ČSO: *Ptačí oblasti v otázkách a odpovědích* [online]. cso.cz [cit. 9. března 2017]. Dostupné na <http://www.cso.cz/wpimages/other/manual_PO.pdf>.
- European Topic Centre on Biological Diversity. *Species trends at the member states, Czech Republic* [online]. bd.eionet.europa.eu, [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://bd.eionet.europa.eu/article12/report?period=1&country>>.
- Evropská Komise. *Fitness Check of the EU Nature Legislation*, [online]. ec.europa.eu, 16. prosince 2016, [cit. 19. března 2017]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/docs/nature_fitness_check.pdf>.
- Evropská Komise. *National summary for article 12, Czech Republic* [online]. circabc.europa.eu, [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <https://circabc.europa.eu/sd/a/f82d8271-5132-4eb7-bdca-14951d723e34/CZ_A12NatSum_20141031.pdf>.
- Evropská Komise. REFIT – making EU law simpler and more costly, [online]. ec.europa.eu, [cit. 19. března 2017]. Dostupné na <<https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/overview-law-making-process/evaluating-and-improving-existing>>

laws/reducing-burdens-and-simplifying-law/refit-making-eu-law-simpler-and-less-costly_en>.

- Ministerstvo životního prostředí. *Souhrn doporučených opatření* [online]. mzp.cz [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/souhrn_doporučených_opatření>
- Monitoring vodních ptáků v ČR. *Úvodní stránka* [online]. waterbirdmonitoring.cz [cit. 11. března 2017]. Dostupné na <<http://www.waterbirdmonitoring.cz/>>.
- MŽP. *Informační systém CENIA* [online]. helpdesk.cenia.cz, [cit. 11. února 2017]. Dostupné na <<https://helpdesk.cenia.cz/hdPublic/helpdesk.html>>
- Ramsar. *Ramsar sites around the world* [online]. ramsar.org, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <<http://www.ramsar.org/sites-countries/ramsar-sites-around-the-world>>
- Sdělení Komise. *Naše životní pojistka, náš přírodní kapitál: strategie EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2020, 3. května 2011* [cit. 2. března 2017], [online]. Dostupné na <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_eu_biologicka_rozmanitost/\\$FILE/OMOB-Strategie_EU_o_biodiverzite-20110623.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_eu_biologicka_rozmanitost/$FILE/OMOB-Strategie_EU_o_biodiverzite-20110623.pdf)>.
- Tisková zpráva Ministerstva životního prostředí. *ČR se připojila k memorandu o ochraně dropa velkého ve střední Evropě* [online]. mzp.cz, 18. února 2008, [cit. 1. února 2017]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/news_tz080218drop>
- Tisková zpráva Ministerstva životního prostředí. *EK zastavila dvě infringementová řízení* [online]. mzp.cz, 14. března 2011, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/news_110314_infringementy>.
- Úřad vlády ČR. *Zprávy o činnosti vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před soudním dvorem EU za rok 2009* [online]. vlada.cz, 2010, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <[https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/SDEUvlz/\\$file/VLZ-zprava_2009.pdf](https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/SDEUvlz/$file/VLZ-zprava_2009.pdf)>.
- Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě. *Zpráva o stavu a trendech u typů stanovišť a druhů, na které se vztahuje směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích, za období 2007–2012, jak se požaduje podle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích ze dne 20. května 2015.*, [online]. [cit. 20. února 2017]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52015DC0219>>.

Soudního dvůr Evropské unie

- Rozsudek ze dne 8. července 1987, Komise vs. Italská republika, C-262/85.
- Rozsudek ze dne 8. července 1987, Komise vs. Belgické království, C-247/85.
- Rozsudek ze dne 28. února 1991, Komise vs. Spolková republika Německo, C-57/89.

- Rozsudek ze dne 2. srpna 1993, Komise vs. Španělské království, C-355/90.
- Rozsudek ze dne 18. května 1998, Komise vs. Nizozemské království, C-3/96.
- Rozsudek ze dne 23. března 2006, Komise vs. Rakouská republika, C-209/04.
- Rozsudek ze dne 11. dubna 2013, Peter Sweetman a další proti An Bord Pleanála, C-258/11.
- Stanovisko generální advokáta Michala Bobka ve věci C-592/14 ze dne 17. března 2016.

Klíčová slova

Směrnice o ptácích

Ptačí oblast

Natura 2000

Směrnice o stanovištích

Evropsky významná lokalita

Effet utile

Právo životního prostředí

Ochrana ptáků

Ochrana životního prostředí

Ochrana biodiverzity

Key words

Birds Directive

Special Protection Area

Natura 2000

Habitats Directive

Site of Community Importance

Effet utile

Environmental Law

Protection of Birds

Protection of Environment

Protection of biodiversity

Příloha I

Ptačí oblasti	Nařízení vlády	Kraj	počet předmětů ochrany
Beskydy	687/2004 Sb.	Moravskoslezský, Zlínský	10
Bohdanečský rybník	604/2004 Sb.	Pardubický	1
Boletice	19/2005 Sb.	Jihočeský	5
Broumovsko	20/2005 Sb.	Královéhradecký	2
Bzenecká Doubrava - Strážnické Pomoraví	21/2005 Sb.	Jihomoravský, Zlínský	6
Českokubějovické rybníky	405/2009 Sb.	Jihočeský	5
Českolipsko - Dokeské pískovce a mokřady	598/2004 Sb.	Liberecký	5
Dehtář	406/2009 Sb.	Jihočeský	2
Doupovské hory	688/2004 Sb.	Karlovarský, Ústecký	11
Heřmanský stav - Odra - Poolší	165/2007 Sb.	Moravskoslezský	3
Hlubocké obory	609/2004 Sb.	Jihočeský	2
Horní Vsacko	686/2004 Sb.	Moravskoslezský, Zlínský	7
Hostýnské vrchy	22/2005 Sb.	Zlínský	2
Hovoransko - Čejkovicko	604/2004 Sb.	Jihomoravský	3
Jaroslavické rybníky	603/2004 Sb.	Jihomoravský	1
Jeseníky	599/2004 Sb.	Moravskoslezský, Olomoucký	2
Jizerské hory	605/2004 Sb.	Liberecký	2
Komárov	679/2004 Sb.	Pardubický	2
Králický Sněžník	685/2004 Sb.	Olomoucký	1
Krkonoše	600/2004 Sb.	Liberecký, Královéhradecký	7
Křivoklátsko	684/2004 Sb.	Středočeský, Plzeňský	8
Labské pískovce	683/2004 Sb.	Ústecký	4
Lednické rybníky	601/2004 Sb.	Jihomoravský	4
Libavá	533/2004 Sb.	Moravskoslezský, Olomoucký	1
Litovelské Pomoraví	23/2005 Sb.	Olomoucký	3
Novodomské rašeliníště - Kovářská	24/2005 Sb.	Karlovarský, Ústecký	2
Novohradské hory	602/2004 Sb.	Jihočeský	2
Orlické záhoří	532/2004 Sb.	Královéhradecký	1
Pálava	682/2004 Sb.	Jihomoravský	8
Podýjí	534/2004 Sb.	Jihomoravský	2
Poodří	25/2005 Sb.	Moravskoslezský	4
Rožďalovické rybníky	606/2004 Sb.	Královéhradecký, Středočeský	2
Řežabinec	535/2004 Sb.	Jihočeský	1
Soutok - Tvrdonicko	26/2005 Sb.	Jihomoravský	9
Střední nádrž VDNM	27/2005 Sb.	Jihomoravský	6

Šumava	681/2004 Sb.	Jihočeský, Plzeňský	9
Třeboňsko	680/2004 Sb.	Jihočeský	19
Údolí Otavy a Vltavy	607/2004 Sb.	Jihočeský, Středočeský	2
Vodní nádrž Nechanice	530/2004 Sb.	Ústecký	2
Východní Krušné hory	28/2005 Sb.	Ústecký	1
Žehuňský rybník - Obora Kněžičky	531/2004 Sb.	Královéhradecký	2

679

NAŘÍZENÍ VLÁDY

ze dne 8. prosince 2004,

kterým se vymezuje Ptačí oblast Komárov

Vláda nařizuje podle § 45e odst. 1 a 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb.:

§ 1

Předmět úpravy

(1) Vymezuje se Ptačí oblast Komárov (dále jen „ptačí oblast“).

(2) Předmětem ochrany ptačí oblasti jsou populace motáka pilicha (*Circus cyaneus*) a kalouse pustovky (*Asio flammeus*) a jejich biotopy.

(3) Cílem ochrany ptačí oblasti je zachování a obnova ekosystémů významných pro druhy ptáků podle odstavce 2 v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů ve stavu příznivém z hlediska ochrany.

§ 2

Vymezení ptačí oblasti

(1) Ptačí oblast se rozkládá na území Pardubického kraje, v katastrálních územích Dašice, Dolní Roveň, Dolní Ředice, Holice v Čechách, Horní Roveň, Horní Ředice, Kladina, Komárov u Holic, Lány u Dašic a Ostřetín.

(2) Územní vymezení a popis hranice ptačí oblasti jsou obsaženy v příloze č. 1 k tomuto nařízení, orientační grafické znázornění oblasti je obsaženo v příloze č. 2 k tomuto nařízení.

(3) Mapové podklady v měřítku 1 : 25 000, v nichž je zakresleno území ptačí oblasti, jsou uloženy v ústředním seznamu ochrany přírody¹⁾ a v elektronické podobě na Ministerstvu životního prostředí, Kraj-

ském úřadu Pardubického kraje a obecních úřadech obcí s rozšířenou působností, v jejichž správním obvodu se ptačí oblast nachází.

§ 3

Činnosti, ke kterým je třeba souhlas orgánu ochrany přírody

(1) Jen s předchozím souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody²⁾ lze v ptačí oblasti, mimo současně zastavěné a zastavitelné³⁾ území obcí,

- a) používat chemické prostředky k hubení hlodavců při zemědělském hospodaření,
- b) provádět činnosti vyvolávající změnu výše ustálené hladiny povrchové a podzemní vody, která by mohla způsobit změnu biotopu druhu, pro který je ptačí oblast zřízena,
- c) měnit druh pozemků a způsoby jejich využití⁴⁾,
- d) nově umisťovat myslivecká zařízení sloužící k lovu ve vzdálenosti menší než 200 m od známých nocovišť kalouse pustovky a motáka pilicha.

(2) Předchozí souhlas příslušného orgánu ochrany přírody k činnostem podle odstavce 1 písm. b) není třeba, jde-li o postup v souladu s manipulačními řády vodních děl⁵⁾.

(3) Lokalizaci známých nocovišť, uvedených v odstavci 1 písm. d), sdělí písemně uživatelům dotčených honiteb příslušný orgán ochrany přírody.

§ 4

Účinnost

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

Předseda vlády:

JUDr. Gross v. r.

Ministr životního prostředí:

RNDr. Ambrozek v. r.

¹⁾ § 42 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb.

²⁾ § 77a odst. 3 písm. v) a § 78 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., ve znění zákona č. 218/2004 Sb.

³⁾ § 139a zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 83/1998 Sb.

⁴⁾ § 32 odst. 1 zákona č. 50/1976 Sb.

⁵⁾ § 2 odst. 3 a § 6 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění zákona č. 89/1996 Sb. a zákona č. 120/2000 Sb.

⁶⁾ § 59 odst. 1 písm. a) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

Příloha č. 1 k nařízení vlády č. 679/2004 Sb.

Územní vymezení a popis hranice Ptačí oblasti Komárov

Od křižovatky komunikací^{*)} č. I/36 (Sezemice, Holice) a č. III/32253 (Dolní Ředice, Dašice)- kóta 250 m n.m. po jižním okraji komunikace směrem na Holice, po 800 metrech odbočuje vpravo po západním okraji polní cesty^{**)} na první mostek přes otevřenou vodoteč. Odtud podél jižního okraje vodoteče východním směrem k propustu pod polní cestou vedoucí od komunikace č. I/36 na kótu 235 m n.m. Odtud vede po spojnici od mostku k mostku na komunikaci č. III/3051 (Horní Ředice, Komárov), kterou kolmo přechází. Od východního okraje komunikace a severního břehu vodoteče vede rovně na kótu 235 m n.m. (křižovatka polních cest jižně od energovodu). Odtud je vedena východním směrem na kótu 238 m n.m., před jejímž dosažením přetíná komunikaci č. III/32257 (Holic, Roveňsko). Odtud vede spojnici ke kótě 235 m n.m., kde přetíná komunikaci č. III/32256 (Holic, Dolní Roveň). Odtud je vedena hranice jako přímka přes železniční trať Moravany, Holice a přes vodoteč Roveňská svodnice k počátku bezejmenné vodoteče jižně od komunikace č. I/35 cca 300 m jižně kóty 246 m n.m. Po této vodoteči pokračuje po jejím východním okraji jižním směrem k hranici k.ú. Holice - Ostřetín. Po ní vede až ke vtoku bezejmenného potoka do Zadní Lodranky. Od tohoto bezejmenného potoka přítékajícího ze severní strany od západního okraje obce Ostřetín do toku Zadní Lodranky je hranice vedena po hranici k.ú. Horní Roveň a Ostřetín až dosáhne západního okraje komunikace č. III/32270 (Ostřetín, Horní Roveň). Odtud vede po západním okraji této komunikace až k polní asfaltové komunikaci vedoucí podél severního okraje vodoteče ležící nejbližší u obce Horní Roveň. Pokračuje západním směrem po severním okraji této komunikace až k místu, kde se doprovodná vodoteč odklání k zastavěnému území a na severní straně kolmo pokračuje polní komunikace po jejíž východní hraně pokračuje hranice k další vodoteči, kterou kolmo překračuje a po její severní straně pokračuje západním směrem až k železničnímu náspu tratí Moravany - Holice, kterou kolmo překračuje a pokračuje po jejím západním okraji severním směrem až ke třetímu mostku. Dále vede po severním okraji vodoteče ke komunikaci č. III/32256 (Holic, Dolní Roveň), kterou kolmo překonává a dále pokračuje po severním okraji vodoteče západním směrem (těsně za komunikací leží jižně od hranice zemědělský areál). Podél vodoteče vede hranice až ke křížení vodoteče s polní cestou od Dolní Rovně a energovodu. Po trase tohoto energovodu pokračuje hranice až k ukotvení tohoto energovodu do energovodu vedoucího severojižním směrem. Od tohoto místa je hranice vedena přímou spojnici s jižní hranicí mostku vodoteče pod komunikací č. III/3051 (Horní Ředice, Komárov), jižně od vyvedení polní komunikace na tuto komunikaci. Tu kolmo přechází na západní stranu komunikace na jižní stranu mostku. Od tohoto místa je vedena hranice na severní okraj zemědělských staveb ležící na severním okraji obce Komárov. Ty obchází po jejich severním okraji. Od severního rohu západněji ležící budovy je hranice vedena přímo na křižovatku polních cest na západním okraji obce Komárov- kóta 229 m n.m. Od této kóty obchází okraj Komárova po západním okraji místní komunikace až k první zahradě. Po jejím západním okraji vede na severní hranu Mlýnského náhona. Po tomto okraji vede západním směrem k hranici k.ú. Komárov u Holic - Dašice. Po této hranici vede k severnímu okraji (pravý břeh) toku Lodranky. Tento okraj kopíruje jihozápadním směrem k místu, kde je tok překonáván vysokým napětím. Po tomto napětí vede hranice severozápadním směrem, překračuje komunikaci Dašice-Dolní Ředice č. III/32253 a na křížení s komunikací Dašice - Časy na tuto komunikaci přechází. Po východním okraji silnice^{***)} vede směrem na Časy, přičemž kříží tok Lodranky. Cca 200 m za tímto křížením v místě, kde od silnice ustupuje hranice k.ú. Dašice-Časy přechází na tuto hranici a vede po ní západně, dále přechází na hranici k.ú. Časy - Dolní Ředice a vede po ní až k místu, kde hranice k.ú. protíná elektroved 35 kV Holice-Sezemice (západovýchodní směr). Po tomto

energovodu pokračuje východním směrem ke komunikaci Dašice-Dolní Ředice č.III/32253. Tu překonává a po jejím východním okraji vede severním směrem ke křižovatce této komunikace s komunikací I/36. Na této křižovatce se hranice uzavírá.

Vysvětlivky:

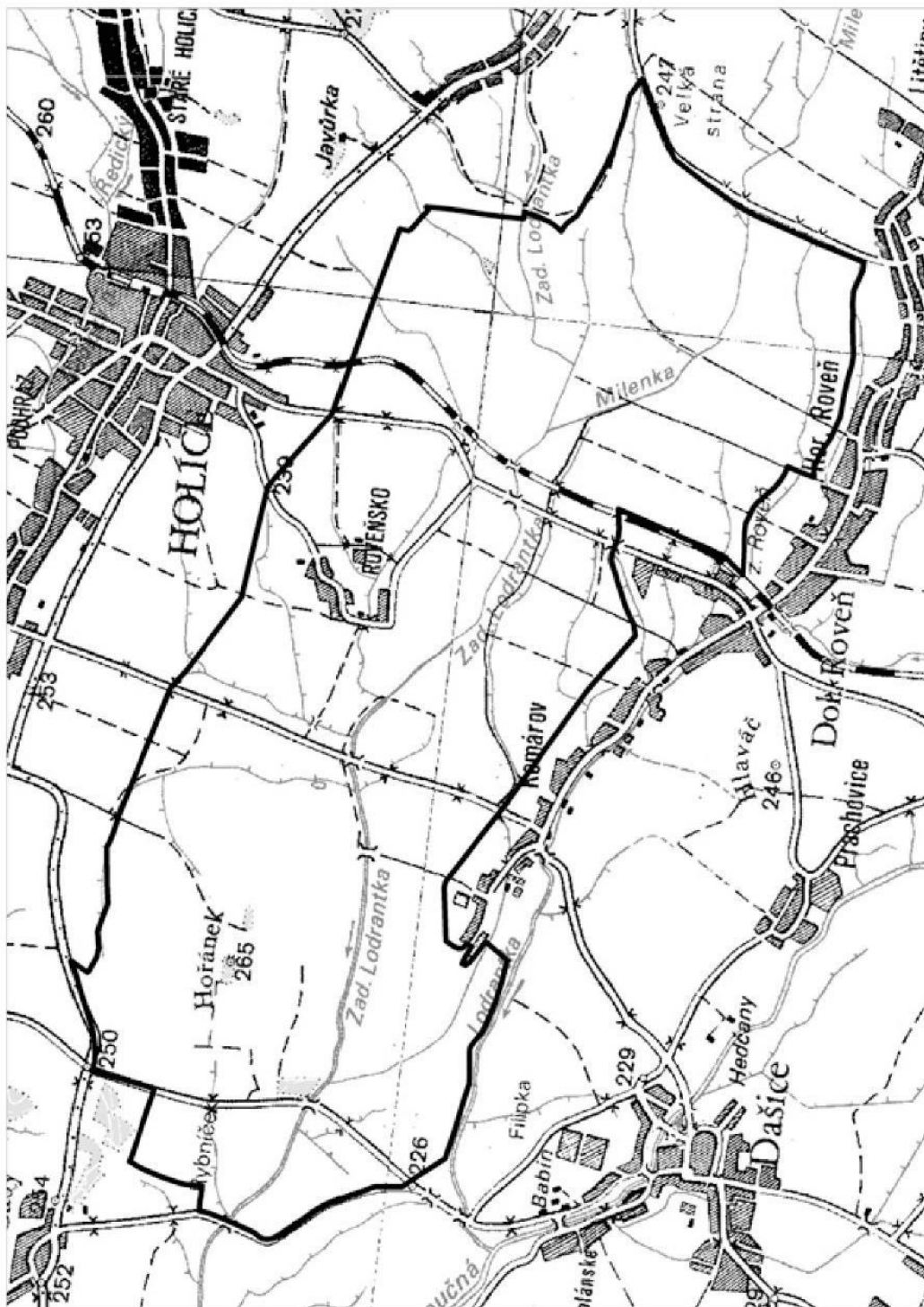
^{*)} Je-li v textu přílohy uvedeno, že hranice vede po pozemní komunikaci, je tím vyjádřeno, že vede po hraně silničního pomocného pozemku, a to po hraně směřující dovnitř ptačí oblasti.

^{**)} Je-li v textu přílohy uvedeno, že hranice vede po cestě, je tím vyjádřeno, že vede po okraji cesty, a to okraji směřujícím dovnitř ptačí oblasti.

^{***)} Je-li v textu přílohy uvedeno, že hranice vede po cestě, je tím vyjádřeno, že vede po hraně silničního pomocného pozemku, a to po hraně směřující dovnitř ptačí oblasti.

Příloha č. 2 k nařízení vlády č. 679/2004 Sb.

Orientační grafické znázornění Ptačí oblasti Komárov

Souhrn doporučených opatření pro Ptačí oblast

Komárov

červen 2007

1. ZÁKLADNÍ IDENTIFIKAČNÍ A POPISNÉ ÚDAJE O PTAČÍ OBLASTI

Ptačí oblast (PO) Komárov byla vyhlášena nařízením vlády č. 679/2004 ze dne 8. prosince 2004. Předmětem ochrany této PO jsou zimující populace motáka pilicha (*Circus cygnus*) a kalouse pustovky (*Asio flammeus*) a jejich biotop. Cílem ochrany je zachování a obnova ekosystémů významných pro tyto druhy v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů v příznivém stavu z hlediska jejich ochrany.

1.1 Ptačí oblast se nalézá v kraji:

Pardubický

1.2 Dotčená katastrální území

Časy, Dašice, Dolní Roveň, Dolní Ředice, Holice v Čechách, Horní Roveň, Horní Ředice, Komárov u Holic a Ostřetín.

1.3 Výčet obcí

Časy, Dašice, Dolní Roveň, Dolní Ředice, Holice, Horní Ředice, Ostřetín.

1.4 Výměra

	ha
CELKOVÁ VÝMĚRA	2030,8
1) výměra lesních pozemků	8,9
2) výměra nelesních pozemků	2021,9
2a) zemědělské pozemky	2012,8
2b) vodní plochy, toky a mokřady	1,9
2c) zastavěná plocha	3,3
2d) ostatní plochy	3,9

1.5 Významné subjekty pro jednání

Zemědělská vodohospodářská správa – Oblast povodí Labe (Kydlínovská 245, 500 05 Hradec Králové) – správa toků

Vlastníci a nájemci pozemků – zemědělské hospodaření (na území PO vlastní pozemky několik set vlastníků, kteří je pronajímají několika desítkám hospodařících subjektů)

Lokality s podrobně plánovaným managementem byly vymezeny na pozemcích následujících nájemců:

- Lubomír Pištora, Dolní Roveň 274, 533 71
- Petr Růžička, Dolní Ředice 238, 533 75
- Solvit s.r.o. Skrběň, Hlavní 17, 783 35 Olomouc (pozemky obhospodařuje Středisko Holice, Staroholická 398, 534 01 Holice)

1.6 Dotčená ZCHÚ

-

1.7 Další důvody ochrany

-

2. ODBORNÉ A VĚCNÉ ZDŮVODNĚNÍ CÍLŮ A ZPŮSOBŮ PÉČE

Souhrn doporučených opatření (SDO) slouží k naplnění cíle ochrany PO, tedy k zachování populací motáka pilicha a kalouse pustovky v příznivém stavu v dlouhodobém časovém horizontu. Za tímto účelem směřují opatření k zajištění kvalitních biotopů využívaných výše uvedenými druhy na dostatečně velkých plochách a dále upozorňují na další faktory, které by mohly mít negativní dopad na předmět ochrany této PO.

Převažujícím krajinným typem v PO je zemědělská krajina v úrodném Polabí v ploché nížě Zadní Lodranuky, charakteristická rozptýlenou zelení v podobě několika remízů a keřových pásů doprovázejících kanály, menší vodní toky a komunikace. Zemědělsky obhospodařované pozemky zde tvoří mozaiku orné půdy (1825,0 ha) a trvalých travních porostů (187,8 ha). V části území se z důvodu vysoké hladiny podzemní vody vyvinula mokřadní společenstva a podmáčené louky s ostricovými porosty. Vodní toky jsou lemovány i porosty rákosu.

2.1 Ornitologický význam

Jedná se významné zimoviště a hromadné nocoviště/místo denního odpočinku kalouse pustovky (*Asio flammeus*) a motáka pilicha (*Circus cyaneus*). Nepravidelné hnízdiště kalouse pustovky (*Asio flammeus*) a motáka lužního (*Circus pygargus*) a pravidelné hnízdiště ůhýka obecného (*Lanius collurio*), pěnice vlašské (*Sylvia nisoria*), čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) a motáka pochopa (*Circus aeruginosus*). Při vhodných podmínkách se jedná o významnou tahovou lokalitu pro dravce, bahňáky a jeřába popelavého (*Grus grus*).

2.2 Předmět ochrany

Druhy přílohy I směrnice o ptácích a druhy článku 4.2, pro které je daná oblast vyhlášena:

2.2.1 moták pilich (*Circus cyaneus*) (zimoviště)

Moták pilich v ČR hnízdí řídko a vzácně, pravidelně však přes naše území protahuje a zimuje zde. Kromě jedinců, kteří u nás tráví i jiná období roku zde zimují i ptáci ze severu a severovýchodu Evropy.

Pro zimování pilich vyhledává otevřenou krajinu v rovinách a pahorkatinách a tam především rozlehlá pole a louky, údolí řek, slatiny v lesích, rašeliniště a mokřiny. Na zimovištích většinou ptáci hromadně nocují. Z nocovišť se pak ve dne rozletují za potravou do okolí.

Potravu pilichů tvoří drobní a středně velcí obratlovci. Zatímco v jiných místech areálu rozšíření mohou představovat významný podíl potravy i jiné skupiny obratlovců, v našich podmínkách v potravě převažují myšovití hlodavci. Piliši se při lovu orientují zrakem, loví za letu nízko nad zemí a většinou útočí na kořist sedící na zemi.

Hnízdění probíhá od dubna do června. Hnízdo tvoří hromádka trávy a větviček na zemi a samice do něj snáší 4-6 vajec, ze kterých se po měsíci líhnou mláďata. Ta rychle rostou a brzy se pohybují po okolí hnízda a učí se lovit. Po 6 týdnech mláďata hnízdo opouštějí.

2.2.2 kalous pustovka (*Asio flammeus*) (zimoviště)

Kalouš pustovka u nás nepravidelně a řídko hnízdí, ale celkem pravidelně se vyskytuje od podzimu do jara, kdy se může početnost jedinců tohoto druhu výrazně měnit v závislosti na populačním cyklu hrabošů a klimatických podmínkách.

V některých letech má výskyt charakter hromadných invazí, přičemž se většinou jedná o jedince ze severovýchodu Evropy. Kalouši pustovky jsou částečně tažné a pohybují se v závislosti na potravní nabídce ve svém areálu od severu Evropy až po Afriku.

Jako zimoviště vyhledávají vlhčí otevřená místa, zejména vlhké louky a bažiny s roztroušenými křovinami a stromy, také však pole v rovinách a pahorkatinách. Zimoviště známá z našeho území mají velmi různorodý charakter, od suchých strání až po podmáčené ostřicové louky s příměsí orobince a rákosu. Pustovky se většinou zdržují v menších skupinách nebo v hejnech čítajících několik desítek jedinců.

V potravě pustovek převažují hraboši a jiní drobní savci, mimo zimní období i hmyz nebo plži. Při lovu létají nízko nad zemí nebo posedávají na kamenech a kůlech. Loví většinou ráno a za soumraku.

Běžnou dobou hnízdění je duben až květen, pokud je potravy nadbytek, mohou pustovky zahnízdit i v zimě. Pustovka je naší jedinou sovou, která si staví hnízdo. Je umístěné na zemi ve vyšší vegetaci a samice do něj snáší 3-5, ale při nadbytku

potravu i 10 vajec, která zahřívá 4 týdny. Za další čtyři týdny začínají mláďata již poletovat, ale ještě po stejné dlouhou dobu jim rodiče přinášejí potravu.

2.3 Stav ptáčích oblastí z hlediska předmětu ochrany

2.3.1. Analýza stavu biotopů využívaných druhy ptáků, které jsou předmětem ochrany PO

Biologie druhů v PO

Moták pilich a kalous pustovka využívají lokalitu (převážně) v mimohnízdním období jako zimoviště. Biotopové nároky obou druhů jsou velmi podobné. Jako úkryty jsou využívány plochy omezeného rozsahu se vzrostlou vegetací, která má hustotu a výšku představující pro ptáky bezpečný úkryt, ale odkud zároveň mají dobrý přehled. Přítomnost takového biotopu na lokalitě je vedle dostatku potravy nejvýznamnějším limitujícím faktorem výskytu obou druhů na území PO. Vegetační kryt by měl mít bylinný charakter a výšku v době přiletu ptáků na zimoviště, tedy kolem poloviny října, minimálně 40–50 cm.

Určitou roli v atraktivitě lokality zřejmě hraje i podmáčenost těchto ploch. Podmáčené a nepodmáčené plochy trvalých travních porostů mají i při stejném způsobu obhospodařování zcela odlišný charakter vegetace. Na podmáčených plochách se nachází vegetace s příměsí ostřice a dalších tuholistých vlhkomilných rostlin, které zajišťují vegetační kryt po velkou část zimního období a tím příhodné podmínky pro zimování obou druhů, které jsou předmětem ochrany PO. Na zcela suchých místech se nachází druhově chudá vegetace s převahou několika druhů travin a s výrazným zastoupením smetanky lékařské, která v současných podmínkách (běžné obhospodařování se dvěma sečemi i vynechání druhé seče) nevytvorí optimální vegetační kryt po většinu zimního období. Proto se jeví jako zcela nevyhnutelné zamezit vysoušení podmáčených ploch dotčeného území.

Jako úkryty jsou používány neposečené travní porosty, ostřicové enklávy, ale i nesklizené obilí a vojteska. K lovu kořisti jsou přednostně využívány nízké travní porosty, podmáčené neobdělávané plochy a sklizená obilná a vojtesková pole. V obdobích roku s krátkodobě vysokou sněhovou pokrývkou může být oběma druhy využívána k odpočinku a lovu vyšší vegetace v okolí vodních toků nebo solitérní či skupinové stromy a keře.

Na lokalitě se obvykle zimující ptáci objevují ve větším počtu v říjnu a jsou zaznamenáváni do konce března.

U kalouse pustovky bylo zjištěno i hnízdění minimálně tří párů (podle počtu tokajících samců lze dokonce usuzovat i o počtu až pěti hnízdících párů). Ke hnízdění může být kromě výše uvedených biotopů (využívaných i jako místo denního odpočinku) použito zorané pole.

Stávající stav biotopů využívaných jako nocoviště/místa denního odpočinku

V zimách 1997/1998 až 2002/2003 byl stav biotopu obou druhů velmi příznivý, a to jak vlivem klimatických podmínek (zejména množstvím srážek v letním období), tak

v důsledku změn hospodařících subjektů, které vedly k neobhospodařování některých pozemků. V těchto letech zůstávaly zejména podmáčené části PO neposečeny (v případě travních porostů) a nesklizeny (v případě polních plodin), což vytvářelo ideální podmínky pro zimování obou druhů. V těchto zimách v oblasti zimovalo vždy 10–45 motáků pilichů a 15–60 kalousů pustovek. Hranice lokalit historicky využívaných jako nocoviště/místa denního odpočinku obou druhů jsou vyznačena v mapových podkladech (kapitola 5), mají celkovou rozlohu 216 ha a zahrnují jak travní porosty tak ornou půdu.

V následujících rocích však byla léta sušší, na některých pozemcích začaly hospodařit nové subjekty a navíc jsou téměř všechny travní porosty v klíčových lokalitách obhospodařovány v režimu agroenvironmentálního opatření „ošetřování travních porostů“ (na pětileté období 2004–2008). Jednou z podmínek vycházejících ze zásad správné zemědělské praxe, kterou musí hospodařící subjekty v oblasti splnit, je provést dvě seče travních porostů (první do 15. 7. a druhou do 15. 10. kalendářního roku). V důsledku výše uvedených skutečností, byly veškeré travní porosty v letech 2003 a 2004 sklizeny a před zimou jejich výška dosahovala kolem 10 cm, v následujících zimách zde bylo zastíženo pouze několik jedinců druhů, které jsou předmětem ochrany. Z hlediska nocovišť/míst denního odpočinku je ohrožujícím faktorem kosení trvalých travních porostů v nevhodnou dobu a tím likvidace vhodných biotopů. Tato situace je z hlediska cílů ochrany PO velmi nepříznivá a je nutné ji v klíčových lokalitách změnit.

Další potenciál vhodných biotopů využívaných jako nocoviště/místa denního odpočinku

Celková rozloha luk a pastvin v PO Komárov je 187,8 ha, z toho v lokalitách historicky oběma druhy využívaných v západní části PO se nachází 77,3 ha, zbylých 110,5 ha je roztroušeno v malých plochách s jediným větším celkem v centrální části PO, který se však nachází v bezprostřední blízkosti zastavěného území. V současné situaci je plocha luk a pastvin v PO dostatečná, je však zcela zásadní zachovat jejich podíl a podíl podmáčených, zamokřených a vlhkých ploch. Potenciálním ohrožujícím faktorem jsou změny vyvolané možným zvýšeným rušením automobilovým provozem (viz níže). Při úvaze o dalším potenciálu ploch nocovišť/míst denního odpočinku je třeba mít na zřeteli, že podobně rozsáhlé plochy trvalých travních porostů se v PO ani v jejím bezprostředním okolí nenacházejí a v případě potřeby by zřejmě bylo nutné počítat se změnou pozemků z orné půdy na trvalé travní porosty.

Stávající stav biotopů využívaných jako potravní stanoviště

Jako potravní stanoviště je v různé intenzitě používána většina plochy PO, jedinci obou druhů loví potravu i ve větší vzdálenosti od nocovišť/míst denního odpočinku i za hranicemi PO. Vzhledem k převládající složce potravy obou druhů (hraboš polní) mají jako potravní stanoviště největší význam porosty jetele, vojtěšky, krmných směsek, ozimů a v zimním období pak mají význam také nezoraná strniště. Méně vhodné jsou plochy, na nichž jsou pěstovány brambory nebo řepa. Zcela nevyhovující plodinou, vzhledem ke sterilitě ploch po sklizni, je kukuřice. Ze stejných důvodů by byla nevhodnou plodinou slunečnice, případně energetické

plodiny pěstované na biomasu (šřovík). Současný způsob využití orné půdy v oblasti je díky vyššímu poměru vhodných plodin vyhovující. Z hlediska potravní nabídky je možným ohrožením situace, kdy by byla většina orné půdy po dobu přítomnosti ptáků na zimovišti zorána. Zcela nevhodné je vzhledem k převládající složce potravy obou druhů také používání rodenticidů v porostech píce. V současné době nejsou rodenticidy v PO používány.

Příznivým faktorem pro lov potravy je také přítomnost roztroušené zeleně a vegetace podél vodotečí v hustotě, která nepředstavuje výrazné terénní bariéry.

2.3.2. Analýza stavu dalších faktorů, které by mohly mít negativní dopad na druhy, které jsou předmětem ochrany PO

Hydrologický režim území

Na území PO existuje několik cenných podmáčených ploch, které jsou ptáky využívány jako nocoviště/místo denního odpočinku nebo hnízdiště. K tomuto stavu přispívá i zčásti nefunkční meliorační síť v oblasti. Současný stav do určité míry příznivě ovlivňuje hydrologický režim některých cílových ploch a případná obnova meliorační sítě v lokalitách historicky používaných jako nocoviště/místa denního odpočinku (viz vymezení v kapitole 5) by představovala riziko změny vodního režimu těchto podmáčených ploch a zhoršení stavu biotopu obou druhů.

Rušení automobilovým provozem

Silniční síť v PO a v jejím nejbližším okolí je poměrně málo frekventovaná a v současném rozsahu nepředstavuje pro druhy, které jsou předmětem ochrany, riziko. V návrhu je výstavba rychlostní komunikace R35 (Hradec Králové – Mohelnice). Pokud by byla realizována v současnosti preferovaná varianta, tedy vedení komunikace po západní hranici PO v těsné blízkosti lokalit historicky využívaných jako nocoviště/místa denního odpočinku obou druhů, představovala by riziko kolizí ptáků s motorovými vozidly a jejich rušení na místech nocovišť/denního odpočinku.

Rušení pohybem osob

Potenciálním ohrožujícím faktorem by mohlo být rušení odpočívajících ptáků pohybem lidí a psů. V současné době intenzita pohybu osob v lokalitě nepředstavuje problém, protože se nejedná o lokalitu turisticky atraktivní ani jinak intenzivně využívanou.

Charakter krajiny

Přehlednost, otevřený charakter krajiny PO a poměrně velká plocha různými způsoby využívané zemědělské půdy přispívají k atraktivitě území pro oba druhy, které jsou předmětem ochrany. Potenciálním ohrožujícím faktorem v oblasti by byla fragmentace území výstavbou.

V současné době není stav PO z hlediska předmětu ochrany uspokojivý zejména kvůli tomu, že v posledních letech nebyl v území k dispozici biotop, který oba druhy využívají jako

nocoviště/místa denního odpočinku. Klíčovým opatřením je tedy nastavení managementu trvalých travních porostů v lokalitách, které byly oběma druhy tradičně využívány, tak, aby byla přítomnost tohoto biotopu zajištěna. Z potenciálních ohrožujících faktorů je nejvýznamnějším rizikem možnost výstavby rychlostní komunikace podél západní hranice PO.

3. PLÁN OPATŘENÍ

3.1 Dlouhodobý plán opatření

Realizace níže uvedených opatření je nezbytná pro zachování a obnovu ekosystémů významných pro ptáčí druhy, které jsou předmětem ochrany PO. SDO slouží jako podkladový materiál pro zajišťování péče o PO a výkon státní správy příslušných OOP na území PO.

3.2 Zajištění požadavků druhů, které jsou předmětem ochrany

3.2.1. Opatření pro zajištění vhodného biotopu

Biotopy využívané jako nocoviště/místa denního odpočinku

Na trvalých travních porostech na tradičních nocovištích v PO je třeba zajistit v době přiletů ptáků na zimoviště (polovina října) dostatečně hustý vegetační kryt bylinného charakteru s výškou minimálně 40–50 cm. Vzhledem k tomu, že subjekty hospodařící na plochách využívaných jako nocoviště/místa denního odpočinku jsou zapojeny do agroenvironmentálních programů s pětiletým závazkem trvajícím do konce roku 2008, je nutno přijmout v tomto období dočasné řešení, které spočívá v neprovedení druhé seče na těchto plochách. Bude na nich do 15. 6. provedena první seč a do 31. 3. následujícího roku nebudou vybrané plochy obhospodařovány.

Řešení této problematiky je nastaveno tak, aby nebyly porušeny podmínky dotačních titulů využívaných hospodařícími subjekty, a aby byly zároveň zajištěny suboptimální podmínky pro oba druhy. Uvedený postup nezajistí dostatečně hustý a vysoký vegetační kryt na místech využívaných jako nocoviště/místa denního odpočinku plošně, ale pouze lokálně v závislosti na aktuálních klimatických, vegetačních a hydrogeologických podmínkách.

Počínaje rokem 2009 bude nutné přistoupit k úplnému vynechání seče v každém druhém roce. Toho lze dosáhnout rozdělením plochy s travními porosty na tradičních nocovištích/místech denního odpočinku přibližně na dvě poloviny a střídáním jejich obhospodařování tak zajistit každoroční přítomnost vhodného biotopu obou druhů. Vhodný způsob rozdělení, tak aby nedocházelo k fragmentaci potřebného biotopu, by mohl spočívat například v rozdělení plochy na dvě poloviny po celých půdních blocích, s ohledem na jejich přístupnost. Tento postup vylučuje zapojení hospodařících subjektů do agroenvironmentálních programů.

Z monitoringu výskytu obou druhů v PO vyplývá, že pro nocování (denní odpočinek v případě kalouse pustovky) využívají jedinci obou druhů zejména plochy se vzrostlou vegetací v západní části PO (v minulosti se jednalo vedle trvalých travních porostů i o nesklizené plodiny nebo dočasně neobhospodařované pozemky na orné půdě). Vymezené lokality představují tradiční nocoviště/místa denního odpočinku obou druhů v PO.

Vymezené lokality (viz mapová příloha v kapitole 5.2) mají celkovou rozlohu 216 ha (dvě oddělené lokality o rozlohách 192,5 a 23,5 ha). Trvalé travní porosty v těchto lokalitách mají rozlohu 77,3 ha, z nichž pro navržené opatření bylo vybráno 70,6 ha, které představují kompaktní plochu zahrnující většinu tradičních nocovišť/míst denního odpočinku obou druhů na trvalých travních porostech.

Biotopy využívané jako potravní stanoviště

Z dlouhodobého hlediska je v PO třeba stabilně zajistit i dostatečnou nabídku potravních stanovišť. Cílem je celkově nezvětšovat plochu, na které se pěstuje kukuřice, nezavádět pěstování slunečnice nebo energetických plodin pěstovaných na biomasu, preferovat luční porosty v kombinaci s úhory, nepoužívat rodenticidy v porostech pícnin, nelikvidovat roztroušenou zeleň a nezasahovat do doprovodných rákosových porostů v okolí vodních toků.

3.2.2. Opatření ošetřující další faktory, které by mohly mít negativní dopad na druhy předmětu ochrany

Hydrologický režim území

Na tradičních nocovištích (vymezení – viz mapová příloha v kapitole 5.1 a 5.2) je třeba udržet stávající hydrologický režim, který příznivě ovlivňuje skladbu vegetace těchto ploch, a neobnovovat zde funkčnost melioračních kanálů. Rozsah podmáčených, zamokřených a vlhkých ploch by se v rámci PO neměl v žádném případě zmenšit oproti současnému stavu. Při úvaze o dalším potenciálu ploch nocovišť/míst denního odpočinku je třeba mít na zřeteli vhodnost podmáčení takových ploch pro vytvoření optimálního vegetačního pokryvu při případné změně způsobu využití pozemků z orné půdy na trvalé travní porosty.

Rušení automobilovým provozem

V současné době bylo vydáno souhlasné stanovisko EIA na záměr silnice R35 Opatovice nad Labem – Vysoké Mýto. V případě projektové přípravy je třeba vyloučit riziko kolizí ptáků s jedoucimi vozidly (zahlobení, valy, svislé zábrany) a zajistit, aby akusticky ani vizuálně komunikace nerušila ptáky na lokalitě (protihlukové bariéry, valy apod.) v souladu se závěry tohoto stanoviska. Zároveň je třeba přistoupit k vytvoření nových lokalit nocovišť/míst denního odpočinku ve východní části PO, v dostatečné vzdálenosti od komunikace a zajistit jejich funkčnost ještě před realizací záměru.

Rušení pohybem osob

V období od konce září do konce března by nemělo docházet k intenzivnímu rušení na plochách nocovišť/míst denního odpočinku, proto je třeba z těchto míst vyloučit případné hromadné akce.

Charakter krajiny

V budoucnu by nemělo dojít k fragmentaci území výstavbou. Proto je třeba v rámci územního plánování nerozšiřovat zastavitelná území obcí do území PO a zabránit vedení liniových staveb na území PO (komunikace, nadzemní elektrické vedení).

ООР в rámci své činnosti zajišťují naplňování cíle ochrany PO prostřednictvím jednotlivých legislativních nástrojů. Přímoou vazbu na ochranu drulů předmětu ochrany mají především limity stanovené vlastním nařízením vlády č. 679/2004 Sb. (vyčet činností, které nelze bez souhlasu ООР dle § 45e odst. 2 realizovat) a dále zákonnými požadavky týkajícími se obecné (§ 5 odst. 1 a 3, § 5a, § 5b) a zvláštní druhotné ochrany (§ 50 odst. 1 a 2, § 56).

V případě zjištění činností vedoucích k nedovolené změně obecně nebo zvláště chráněné části přírody (tj. i PO nebo stavu populací přitonných drulů) je ООР oprávněn v souladu s § 66 takovéto činnosti omezit nebo zastavit.

ООР в souladu s § 45g ve všech rozhodnutích, stanoviscích a při dalších správních úkonech (kromě uvedených případů také např. při vydávání stanoviska k zásahu do VKP v případě vodních toků a jejich niv v rámci PO, při povolování kácení dřeviu aj.) postupují tak, aby nedošlo k závažnému poškození nebo zničení biotopů drulů, jež jsou předmětem ochrany ani k jejich významnému rušení.

ООР jsou dále dle § 65 ZОPK dotčenými orgány státní správy v řízeních podle jiných zákonů, např. dle zákona č. 254/2001 Sb. o vodách a změně některých zákonů (vodní zákon – např. v řízeních dle § 18 vodního zákona); zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon – účast DOSS viz § 4 stavebního zákona, např. v řízeních dle § 80 stavebního zákona) apod. a rozhodnutí vydávána podle těchto právních předpisů v těchto řízeních může být vydáno pouze v dohodě s ООР.

V případě koncepcí a záměrů, které by mohly mít samostatně nebo ve spojení s jinými významný vliv na PO se postupuje v souladu s § 45h a i zákona.

Zákon o ochraně přírody dále v § 58 stanoví nárok na náhradu za ztížení zemědělského (nebo lesního) hospodaření a ООР rovněž mohou uzavírat podle § 45e odst. 4 s hospodařícími subjekty smlouvy o způsobu hospodaření (příčemž finanční stránka smlouvy o vztahu je řešena v souladu § 68, resp. 69).

3.3 Řešení konfliktů s jinými plány péče

Konflikty s jinými plány péče nejsou zřejmé.

4. ZÁVĚREČNÉ ÚDAJE

4.1 Použité podklady a zdroje informací

Bejček, V., Šťastný, K., Hudec, K., 1995: Atlas zimního rozšíření ptáků v České republice 1982–1985. Nakladatelství a vydavatelství H&H, Jinočany. 270 pp.

Hora, J., Marhoul, P., Urban, T., 2002: Natura 2000 v České republice, návrh ptačích oblastí. Česká společnost ornitologická. 212 pp.

Hudec, K. a kol., 2005: Fauna ČSSR. Svazek 29. Ptáci – Aves. Díl 2. Academia, Praha, 1203 pp.

Kratochvíl, J. a kol., 1959. Hraboš polní – *Microtus arvalis*. Nakladatelství ČSAV, Praha, 359 pp.

Šťastný, K., Bejček, V., Hudec, K., 1997: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985–1989. Nakladatelství a vydavatelství H&H, Jinočany. 457 pp.

Šťastný, K., Bejček, V., Hudec, K., 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. Aventinum, Praha. 464 pp.

Zapletal, M., Obdržálková, D., Pikula, J., Zejda, J., Pikula, J., Beklová, M., Heroldová, M., 2000: Hraboš polní *Microtus arvalis* (Pallas, 1778) v České republice. Akademické nakladatelství CERM, Brno, 128 pp.

Zejda, J., Zapletal, M., Pikula, J., Obdržálková, D., Heroldová, M., Hubálek, Z., 2002: Hlodavci v zemědělské a lesnické praxi. Agrospoj, Praha, 284 pp.

4.2 Souhrn doporučených opatření zpracoval

Tomáš Bělka, Družstevní 918, 517 21 Týniště nad Orlicí

David Lacina, AOPK ČR, Nuselská 39, 140 00 Praha 4

4.3 Seznam zkratk

DOSS = dotčený orgán státní správy

OOP = orgán ochrany přírody

PO = ptačí oblast

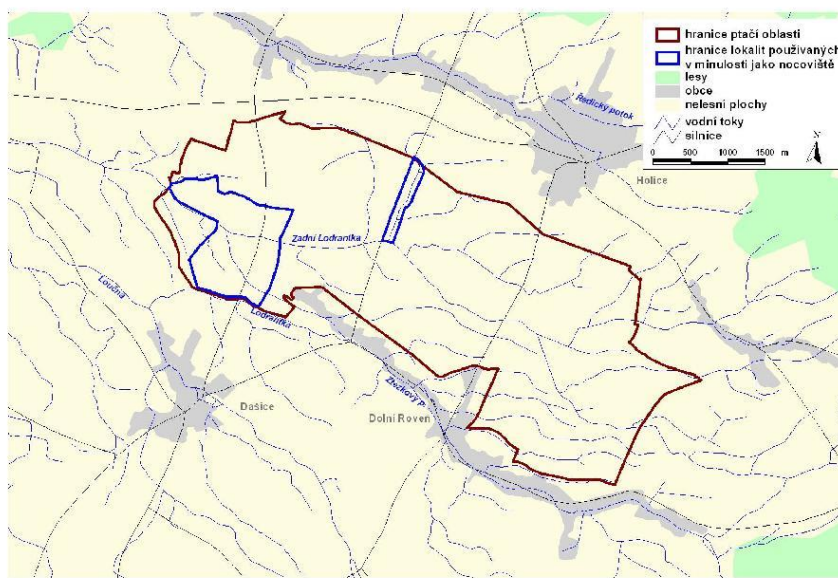
SDO = souhrn doporučených opatření

VKP = významný krajinný prvek

ZOPK = zákon o ochraně přírody a krajiny

5. PŘÍLOHY

5.1 Orientační mapa ptačí oblasti

5.2 Grafické vymezení lokalit s podrobně plánovaným managementem

